РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 8
№ 5 (47)

Вересень – жовтень 2023 р.

DOI 10.53672/ej.5.2023

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2023. Том 8, № 5 (47)

Вересень–жовтень 2023 року

Київ · 2023
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.5.2023
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2023. Т. 8, № 5 (47) (вересень–жовтень 2023 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2023. — 71 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

Номер оновлено 06.11.2026: замінено матеріал розділу 3.

© Автори матеріалів, 2023
© Видавник Назаров О. А., 2023

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **7**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **10**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **11**

Вітомський Ю. Л., Чернякова О. В., Горський С. В. Креативне мислення як основа для інноваційного розвитку суспільства та побудови вектора соціального розвитку **11**

1.2. Судово-психологічна експертиза **18**

Комітет міністрів Ради Європи. **Організація** та проведення опитування, отримання свідчень, заяв від дитини під час судового провадження у суді в країнах державах-членах Ради Європи згідно з Керівними принципами Комітету міністрів Ради Європи, щодо правосуддя дружнього до дітей **21**

Верховний Суд. **Залучення психологів до** процедури проведення слідчих дій за участю неповнолітніх сприятиме дотриманню прав дітей у кримінальних провадженнях – суддя ВС **24**

1.3. Проблемні аспекти застосування поліграфа **26**

Проект «ПРОРОК/СНД»: поліграфолог друг чи ворог? Облік та маніпулювання поліграфологами спецслужбами різних країн - бойова фантастика в реальних умовах України **26**

Назаров О. А. **Правові позиції** Верховного Суду щодо застосування поліграфа в кримінальному судочинстві в Україні **38**

1.4. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **47**

Міністерство юстиції України (Департамент експертного забезпечення). Департамент експертного забезпечення Мінюсту попереджає! Судові експерти з 29.06.2023 року відповідно до Закону в обов'язковому порядку повинні мати зареєстровані офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі (ЄСІТС) **47**

Міністерство юстиції України. **Порядок формування** та ведення Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту **50**

1.5. Судова практика **52**

В Верховній Раді України розпочаті заходи зі створення робочої групи із представників зацікавлених організацій, судових експертів, науковців, народних депутатів України щодо напрацювання єдиного консолідованого законопроєкту з реформи в судовій експертизі **52**

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд). Правові позиції Верховного Суду та Європейський суд з прав людини, який зауважив, що оцінка моральної шкоди за своїм характером є складним процесом, за винятком випадків, коли сума компенсації встановлена законом (STANKOV v. BULGARIA, 12.07.2007, ЄСПЛ) **56**

1.6. Рецензії та нові видання **58**

Гордон Н., Гуглер М., Нельсон Р., Хендлер М., Крепол Д., Шоу П., Бірман Л. Мета-аналіз **58**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **60**

ОГЛЯД ЗМІ: Медіація в Україні: на порозі нового етапу розвитку **60**

Психографологічний аналіз підписів міністрів оборони України за часів війни з рф (Олексій Резніков і Рустем Умєров): психологічні тенденції ефективних змін в управлінні оборонною сферою держави в 2023 році **60**

В Польщі 20-22 жовтня 2023 року пройде ювілейний семінар з нагоди 60-річчя застосування поліграфа та проведення поліграфологічних досліджень в польскому кримінальному суді **60**

Характерництво (химородництво, галдовництво, заморочництво) - український прикладний психофізіологічний метод впливу на ворога, який офіційно існує в Україні з часів Запорозької Січі **60**

Олег Татаров один з головних лобістів Офісу Президента України у створенні перепон в проведенні судово-експертної реформи в державі попри Указ Президента України № 837/2019 від 8 листопада 2019 року – дані журналістських розслідувань **61**

Особливості залучення та роль психолога у процесуальних діях за участі дитини в межах кримінального провадження **61**

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ..... **63**

Physio Tracker v2 для EyeDetect+ 2.0 ..... **63**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **65**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» належить до реферативно-наукових видань. Оригінальні дослідження ми оприлюднюємо вперше, а найцікавіші праці, що вже вийшли в інших виданнях, подаємо як реферати: стислий виклад змісту, анотацію та бібліографічний опис першоджерела за ДСТУ 8302:2015. Реферат не замінює оригіналу — він допомагає знайти саме те дослідження, яке потрібне вам сьогодні.[6]

Вітаємо, колеги! Перед вами номер 2023. Том 8, № 5 (47) за вересень–жовтень 2023 року. Тут 11 матеріалів для тих, кого цікавлять судово-психологічна експертиза, поліграф і виявлення обману, нормативне регулювання експертизи, правові позиції Верховного Суду, і для тих, хто тільки обирає свій шлях у юридичній психології.

> *Чи знали ви? У звіті «The Polygraph and Lie Detection» (2003) Національна дослідницька рада США дійшла висновку, що тести щодо конкретних інцидентів відрізняють неправду від правди «значно краще за випадковість, хоча й значно гірше за досконалість». Для кадрового скринінгу точність, за висновком ради, «майже напевно нижча». У 2023 році минає 20 років від цієї події.*[7]

Можливо, саме ваше дослідження стане наступною сторінкою історії судової експертизи. Читайте, сперечайтеся, пишіть до журналу — і повертайтеся до архіву номерів по нові матеріали.

Редакція журналу

Цифри війни. Війна, яку російська федерація розв'язала проти України, щодня забирає життя. Станом на 31 жовтня 2023 р. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні підтвердила загибель 9 965 цивільних осіб, серед них 568 дітей, і поранення 18 380 цивільних осіб, серед них 1 213 дітей. За кожною цифрою — людська доля, і завдання юридичної психології — допомагати правосуддю встановлювати правду про ці злочини.[8]

Кримінальні провадження. За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 23.10.2023 органи прокуратури зареєстрували з початку повномасштабного вторгнення 111 061 воєнний злочин і 16 289 злочинів проти національної безпеки України.[9]

Шкода державі та громадянам. За спільною оцінкою Уряду України, Світового банку, Європейської комісії та ООН (RDNA2, оприлюднено 23.03.2023), прямі збитки за перший рік війни перевищили 135 млрд дол. США, а потреби у відновленні й відбудові становлять 411 млрд дол. США.[10]

Відшкодування і судова експертиза. Велика Палата Верховного Суду в постанові від 13.09.2023 у справі № 757/64569/16-ц нагадала, що компенсацію за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного стану з наступним повним

відшкодуванням його вартості, здійснюють протягом п’яти наступних бюджетних періодів; суди встановили, що експерт-оцінювач особисто не оглядав об’єкт оцінки. [11] Законом від 05.10.2023 № 3410-IX змінено Закон № 2923-IX.[12]

Вибухотехнік Національної поліції під час розмінування на Харківщині, 26 жовтня 2023 р. Фото: Національна поліція України, ліцензія CC BY 4.0.[13]

Пожежа на промислових складах Львівщини після атаки російських дронів Shahed у ніч на 19 вересня 2023 р. Фото: ДСНС України, ліцензія CC BY 4.0.[14]

ПАМ'ЯТІ СУДДІ ЛЮБОВІ ХАРЕЧКО

Любов Костянтинівна Харечко — суддя Чернігівського апеляційного суду. На громадських засадах вона була суддею-спікером суду: представляла суддівський корпус у медіа, виступала на телебаченні (суд очолював Геннадій Салай)[15]. Збори суддів Чернігівського апеляційного суду двічі обирали її секретарем судової палати у цивільних справах: 8 жовтня 2018 р.[16] і повторно, на другий строк, 7 жовтня 2021 р.[17] (обидва рази суд очолював Геннадій Салай[18]); раніше цю посаду вона обіймала в Апеляційному суді Чернігівської області[19]. 3 березня 2022 р. поблизу села Рогощі на Чернігівщині російські військові розстріляли автомобіль, у якому вона разом із сином намагалася евакуюватися. Любов Костянтинівна загинула, її син зазнав поранення[20]. Любов Харечко писала вірші — про війну і мир, про материнство, віру, рідну землю і суддівську долю. З березня 2022 р. в кожному номері журналу — один її вірш.

Вірш номера: «Верба» (24.03.2015)[21]

Читати вірш «Верба» у збірнику (с. 13) | Збірник у Google Диску

> **Судді — жертви війни.** Станом на 31.10.2023 органи судової влади та судові медіа повідомили, що внаслідок збройної агресії російської федерації загинули щонайменше двоє суддів: Любов Харечко (суддя Чернігівського апеляційного суду, 03.03.2022)[20]; Дмитро Константинов (суддя Красноградського районного суду Харківської області, 29.10.2022)[22]. За даними Державної судової адміністрації, які в травні 2023 р. оприлюднив голова Ради суддів України, загинули семеро суддів і працівників апаратів судів, ще дев'ятеро зазнали поранень; у лавах ЗСУ тоді служили 54 судді[23]. Пам'ятаємо кожного.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА ПОБУДОВИ ВЕКТОРА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ[1]

Вітомський Ю. Л., Чернякова О. В., Горський С. В.

DOI: 10.53672/ej.5.2023.01[1] Check for updates

Анотація. Тези Ю. Л. Вітомського, О. В. Чернякової та С. В. Горського присвячено креативному мисленню як ресурсу інноваційного розвитку організацій і суспільства. Відправна точка – зростання вимог до управлінців, які мають швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, генерувати нестандартні рішення та знаходити творчий потенціал у колективі. Автори виходять з того, що економіка дедалі більше спирається на нові знання, а креативність персоналу стає головним джерелом інтелектуального капіталу; тому увага зміщується від креативності як властивості окремої особистості до управління колективною творчістю. Основну суперечність креативного менеджменту вони вбачають у поєднанні ірраціональних, «хаотичних» процесів творчого мислення з раціональною природою управління, що вимагає особливих стилів керівництва. Робота спирається на огляд психологічної літератури; як метод автори заявляють ретроспективний аналіз «від практики до теорії» на прикладі підприємця Форреста Марса із застосуванням контрольного списку А. Осборна з 10 пунктів. Розглянуто три необхідні елементи креативності (компетенція, творче мислення, мотивація) з наголосом на провідній ролі внутрішньої мотивації, а також уявлення про функціональну спеціалізацію лівої та правої півкуль мозку і відповідні стилі мислення. Творчий процес описано як послідовність етапів: постановка проблеми, підготовка, пошук рішення й інкубація, осяяння, верифікація та оцінка, презентація; окремо виділено дивергентну і конвергентну фази. Методи креативного мислення згруповано за спрямованістю: на зовнішнє середовище (анкетування, експертні оцінки, SWOT-аналіз, фокус-групи, маркетингові експерименти) і на персонал. Останні поділено на методи психологічної активізації мислення (мозковий штурм, синектика, конференція ідей), систематизованого пошуку (контрольні запитання, морфологічний і функціональний аналіз, метод фокусних об'єктів) та спрямованого пошуку (функціонально-вартісний аналіз, теорія та алгоритм вирішення винахідницьких завдань Г. С. Альтшуллера). Вибір методу автори пов'язують зі складністю задачі. Підсумок тез: креативність і креативне мислення стають основним джерелом економічної цінності, витісняючи класичні чинники виробництва. Матеріал може зацікавити психологів, які досліджують творчу діяльність, і керівників, що організовують колективний пошук нових рішень.

Ключові слова: креативне мислення, креативність, креативний менеджмент, інноваційний розвиток, соціальний розвиток, творчий процес, внутрішня мотивація, мозковий штурм, контрольний список Осборна, методи активізації мислення, інтелектуальний капітал.

Creative Thinking as a Basis for the Innovative Development of Society and for Shaping the Vector of Social Development

Vitomskyi Yu. L., Cherniakova O. V., Horskyi S. V.

Abstract. Managers are increasingly expected to respond quickly to changes in the external environment, generate original ideas and design unique strategies, which makes creative thinking a practical concern for organisations. In these conference theses Vitomskyi Yu. L., Cherniakova O. V. and Horskyi S. V. examine creativity as a source of innovative and social development. The authors argue that a knowledge-based economy turns staff creativity into the main source of intellectual capital and that attention is shifting from creativity as an individual trait to the management of collective creative work. The central difficulty they identify is the tension between the irrational nature of creative thinking and the rational logic of management. The paper draws on psychological literature and announces a retrospective analysis of the business practice of Forrest Mars based on A. Osborn's ten-item checklist. It discusses three components of creativity (competence, creative thinking and motivation, with intrinsic motivation seen as decisive), hemispheric differences in cognitive style and the stages of the creative process from problem setting through incubation and illumination to verification and presentation, including divergent and convergent phases. Creativity techniques are classified as externally oriented market research tools and staff-oriented methods of psychological activation (brainstorming, synectics), systematic search (checklists, morphological and functional analysis) and directed search (value analysis, Altshuller's theory of inventive problem solving). The authors conclude that creativity is replacing classical factors of production as the main source of economic value and that the choice of technique should depend on task complexity.

Keywords: creative thinking, creativity, creative management, innovative development, social development, creative process, intrinsic motivation, brainstorming, Osborn checklist, idea generation techniques, intellectual capital.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 10.04.2023; у номері — 31.10.2023; DOI:* ***10.53672/ej.5.2023.01***[1].

Повний текст

Текст статті.

У сучасних умовах глобалізації ринку та посилення конкуренції вагому роль у розвитку підприємств та організацій відіграють управлінці, здатні швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, пропонувати нові, нестандартні рішення, генерувати оригінальні ідеї та пропозиції, розробляти унікальні стратегії тощо.

У зв’язку з цим зростають вимоги до управлінців: з однієї сторони – до їх навичок віднести розробки та реалізації нестандартних, іннова-ційних ідей та рішень на практиці, а з іншого – пошук творчого потенціалу для організацій та адміністративних структур.

Тому питання, присвячені креативному мисленню та управлінню, стають все більш значущими та актуальними.

Сучасна економіка більшою мірою спирається на нові знання та управління ними, а креативність персоналу стає головним джерелом розвитку інтелектуального капіталу, що дозволяє розробляти різні інно- вації, нові способи просування товару, переробки та подання інформації, що конче важливо в інформаційному суспільстві.

Якщо раніше креативність розглядалася як властивість особистості, то сьогодні все більш актуальним стає управління колективною творчістю. Розвиток креативного

менеджменту спрямовано на управління людським капіталом, прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності, мотивацію творчості та підвищення ефективності роботи проєктних груп.

При цьому найважливішим стає комплексний розгляд креативності, як менеджера, так і підлеглих, а також прояв креативності на різних стадіях інноваційного проєкту – від генерації ідей до реалізації в готовий продукт [1].

Основна проблема полягає у суперечливості двох процесів, а саме в тому, що креативність заснована на ірраціональних (хаотичних) процесах мислення, а управління традиційно засноване на раціональних процесах. Тому при керуванні креативністю слід розробляти такі стилі управління, які дозволили б поєднати ці два протилежні за структурою процеси.

Як відомо, творчість та креативність існували завжди, але вони були доступні лише одиницям, «особливим індивідам». На прикладі практичної діяльності одного з найуспішніших і найкреативніших підприємців Форреста Марса розглянемо його творчу лабораторію.

Для цього застосуємо ретроспективний аналіз – від практики до теорії, використовуючи одну із сучасних технологій креатив- ного мислення – контрольний список А. Осборна, що складається з 10 пунктів, кожен з яких підказує, що треба зробити з ідеєю чи рішенням [3; 4, с. 38].

За допомогою списку А. Осборна можна надати новий імпульс навіть слабким ідеям, управлінським процесам та новим рішенням.

Таблиця 1 – Список А. Осборна

Питання	Мета-питання
Яке нове застосування цьому об'єкту Ви можете запропонувати?	Чи можливі нові засоби застосування? Як модифікувати відомі засоби застосування?
Чи можливе рішення винахідницького завдання шляхом пристосування, спрощення, скорочення?	Що нагадує Вам цей об'єкт? Чи викликає аналогія нову ідею? Чи є у минулому аналогічні проблемні ситуації, які можна використати? Що можна скопіювати? Який технічний об'єкт слід випереджати?
Які модифікації об'єкта є можливими?	Чи можлива модифікація шляхом обертання, вигину, скручування, повороту? Які зміни, призначення, функції, кольори, рухи, запахи, форми, контури можливі? Інші можливі зміни?
Що можна збільшитиу технічному об'єкті?	Що можна приєднати? Чи можливе збільшення часу служби, впливу? Збільшити частоту? розміри? міцність? Підвищити якість? Приєднати новий інгредієнт? Дублювати? Чи можлива мультиплікація робочих органів, позицій чи інших елементів? Чи можливе перебільшення, гіперболізація елементів чи всього об'єкта?
Що можна зменшитив технічному об'єкті?	Що можна зменшити? Чи можна щось ущільнити, стиснути, згустити, конденсувати, застосувати спосіб мініатюризації? вкоротити, звузити? відокремити? роздробити? примножити?
Що можна замінити в технічному об'єкті?	Що і скільки можна замінити та чим? Інший інгредієнт? Інший матеріал? Інший процес? Інше джерело енергії? Інше розташування? Інший колір/звук, освітлення?
Що на що можна перетворити в технічному об'єкті?	Які компоненти можна замінити взаємно? Змінити модель? Змінити розбивку, розмітку, планування? Змінити послідовність операцій? Транспонувати причину та ефект? Змінити швидкість чи темп? Змінити режим?
Що можна у технічному об'єкті перевернути навпаки?	Транспонувати позитивне та негативне? Чи не можна поміняти місцями протилежно розміщені елементи? Повернути їх задом наперед? Перевернути вниз? Обміняти місцями? Поміняти ролями? Перевернути затискачі?

Які нові комбінації елементів технічного об'єкта можливі?	Чи можна створити суміш, метал, новий асортимент, гарнітур? Комбінувати секції, вузли, блоки, агрегати? Комбінувати цілі? Комбінувати привабливі ознаки? Комбінувати ідеї?

Важливими особливостями творчої (креативної) роботи є те, що ця робота вимагає внутрішньої мотивації людини, знань та досвіду, а також носить командний характер у сучасних умовах.

У даний час виділяються такі основні умови для творчого вирішення завдання, як: знання, досвід, праця, вміння творчо мислити, особиста мотивація [5, с. 55].

З урахуванням основ психології важливо відзначити, що креативні люди завжди прагнуть переглянути існуючі процедури та стереотипи, що оперують сценаріями майбутнього, розглядають різні інновації, винаходи та «бачать» їх наслідки. Вони шукають спільні риси в тому, що здавалося непорівнянним, створюють несподівані комбінації можливих дій, у яких лежить ключ до вирішення проблеми. По суті, творча, креативна діяльність руйнує існуючі стереотипи, цим «звільняючи» психологічний простір для нових ідей, принципів та правил.

Креативність спирається на прикладну уяву, інтелект, винахідливість та самонавчання. Так, Т.М. Амайстайл виділяє три необхідні елементи креативності [6, с. 11]:

1. Компетенція, яка включає у собі знання, навички, досвід.
2. Творче мислення, яке включає в себе гнучкість, винахідливість та наполегливість у пошуку рішення, використання методів креативного мислення.
3. Мотивація: внутрішня – особиста зацікавленість у вирішенні проблеми, прагнення до самореалізації та застосування своїх знань, зовнішня – матеріальні заохочення та просування по службі. При цьому для креативності найважливішу роль відіграє внутрішня мотивація.

Результати досліджень фізіологів та психологів свідчать про те, що багато особливостей творчого мислення та поведінки людей визначаються різними функціями та рівнями розвитку двох півкуль головного мозку людини [7]. Якщо ліва півкуля відповідає в основному за послідовні процеси – аналіз, логічні міркування, висновки, планування, обчислення, здібності до точних наук, короткочасну пам'ять і мову, то праве – за безперервні, паралельні процеси, а саме: за почуття, емоції, синтез та аналіз, довготривалу пам'ять, здібності до мов та мистецтва.

Таким чином, ліва півкуля людини є в основному аналітичним та логічним, а праве – синтетичним та креативним. Відповідно до цих положень, люди діляться на два основні типи за стилем їх мислення чи когнітивним відмінностям [7].

Перший тип, з лівопівкульним мисленням, віддає перевагу аналітичному, послідовному, логічному підходу до вирішення проблеми.

Другий тип, з правопівкульним мисленням, віддає перевагу інтуїтивному, ціннісно орієнтованому, нелінійному підходу.

Креативне мислення добре розвинене у людей другого типу, тому для виявлення даного типу у психології використовується безліч прийомів, різних тестів та творчих завдань.

Багато дослідників представляють творчий процес як послідовність таких етапів [7]:

1. Постановка проблеми (завдання).
2. Підготовка (вивчення завдання, збирання, класифікація та аналіз інформації, прогнозування).
3. Пошук рішення, інкубація (логічна та підсвідома обробка інформації).
4. Осяяння (нова ідея, синтез, рішення завдання).
5. Верифікація та оцінка (осмислення та аналіз одержаного результату).
6. Презентація (доведення отриманого результату до зацікавлених цільових аудиторій у найкращому вигляді).

Крім розглянутих вище етапів, творчий процес охоплює дві фази: дивергентну, коли формулюються різні варіанти вирішення проб- леми, та конвергентну, коли проводиться аналіз та вибирається краще рішення.

Важливо, що у творчому процесі беруть участь обидві півкулі, реалізуючи творчий цикл «збір інформації – аналіз – синтез». При цьому ліва півкуля в основному працює усвідомлено, а праве – несвідомо.

Результатами роботи лівої півкулі є аналіз та висновки, а правого – синтез та «осяяння» (раптове прояснення свідомості, розуміння чогось).

В інноваційній та креативній діяльності розробку нових продуктів необхідно розглядати не як окремі проєкти, а як безперервні процеси. Завдання складається не у визначенні остаточного образу нового продукту, а в тому, щоб одночасно формувати та задовольняти сучасні потреби споживачів.

Тому креативні менеджери прагнуть не до завершення, а до безперервного розвитку процесу інновацій.

У цих умовах виключно важливу роль у вирішенні інноваційних проблем та задач грають методи та технології креативного мислення, які використовуються у креативному менеджменті для забезпечення колективного пошуку нових ідей. Ці методи можна згрупувати виходячи з їхньої орієнтації: спрямовані на зовнішнє середовище (зовнішні цільові аудиторії) та на внутрішнє середовище (персонал) підприємства.

Методами, орієнтованими на довкілля підприємства, є всі методи маркетингових досліджень, пов’язаних зі збором первинної інформації про ринок:

- анкетування споживачів, клієнтів, посередників, постачальників;
- експертні оцінки спеціалістів;
- SWOT-аналіз;
- метод фокус-груп;
- маркетингові експерименти та спостереження.

Ці методи повинні стимулювати у респондентів та розробників формування нових ідей, що сприяють розвитку підприємства, його товарів, економіки та суспільства загалом.

Методи, орієнтовані на персонал підприємства, націлені формування нових ідей у фахівців на всіх стадіях інноваційного циклу З деяким ступенем умовності їх можна поділити на три групи [7].

1. Методи психологічної активізації мислення: мозковий штурм, зворотна мозкова атака, корабельна порада, аналогії, синектики, конференція ідей.
2. Методи систематизованого пошуку: списки контрольних питань, оператор РВС, морфологічний аналіз, функціональний аналіз, функціональний метод проєктування Метчетта, метод фокусних об'єктів, метод гірлянд асоціацій та метафор, метод багаторазового послідовного класифікування, метод синтезу оптимальних форм.
3. Методи спрямованого пошуку: функціонально-вартісний аналіз, функціонально-фізичний метод пошукового конструювання Р. Колера, теорія та алгоритм вирішення винахідницьких завдань Г.С. Альтшуллера.

При цьому кожен із зазначених методів має полегшити пошук вирішення творчих задач у порівнянні з методом «проб та помилок», яким зазвичай користується людина.

Доцільність вибору та застосування методу, що належить до тієї чи іншої групі, залежить від складності розв'язуваної завдання.

В даний час з розвитком нових технологій у всіх сферах діяльності креативність та креативне мислення стають основними джерелами економічної цінності та приходять на зміну класичним факторам виробництва.

Список використаних джерел:

1. Чорноус В. Креативне мислення у пошуках особистості: літературний огляд. Нова педагогічна думка, 2014, 1: 38–41.

2. Чернявська Т. Креативне мислення менеджерів. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2021. 20.1(47). С. 146–157.

3. Біломеря І.Г., Рудь М.В. Формування креативного мислення особистості. Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка, 2010, 8: 182-188.

4. Саврасов М.В., Чернякова О.В., Єрмоленко К.В. Багатофакторна структурно динамічна модель креативності особистості. Вісник Харківського національного педагогічного університету ім Г.С. Сковороди. Психологія. № 45(2). 2013. С. 182–189.

5. Павленко В.В. Метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» як засіб розвитку креативного мислення у школярів. Сучасні тенденції і пріоритети компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць / за заг. редакцією В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник, Т.В. Завязун. 2016, Ч. 1: 73–78.

Анотація. У сучасних умовах глобалізації ринку та посилення конкуренції вагому роль у розвитку підприємств та організацій відіграють управлінці, здатні швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища, пропонувати нові, нестандартні рішення, гене-

рувати оригінальні ідеї та пропозиції, розробляти унікальні стратегії тощо. В тезах розкрито тему креативного мислення як основи для інноваційного розвитку суспільства та побудови вектора соціального розвитку.

Ключові слова: мислення, іноваційний розвиток, соціальний розвиток, суспільство, психологія.

References

1. Vitomskyi Yu. L., Cherniakova O. V., Horskyi S. V. Kreatyvne myslennia yak osnova dlia innovatsiinoho rozvytku suspilstva ta pobudovy vektora sotsialnoho rozvytku [Creative Thinking as a Basis for the Innovative Development of Society and for Shaping the Vector of Social Development]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2023.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/8692-vitomskij-yu-l-chernyakova-o-a-gorskij-s-v-kreativne-mislennya-yak-osnova-dlya-innovatsijnogo-rozvitku-suspilstva-ta-pobudovi-vektora-sotsialnogo-rozvitku (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

«КОНСУЛЬТАЦІЯ»: ЗАПИТ, ЗАМОВЛЕННЯ НА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА РІЗНИМИ ПІДСТАВАМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА[1]

Службова інформація. Повторне службове повідомлення про послугу «Консультація»: редакція приймає запити й замовлення на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі із застосуванням поліграфа, від зацікавлених осіб, суду та правоохоронних органів згідно з процесуальними кодексами. У 2021 р. читачам надано понад 270 консультацій. Консультування організовує О. А. Назаров – головний редактор, атестований судовий експерт-психолог (поліграфолог), кандидат психологічних наук, доцент, член Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України. Наприкінці подано посилання на сайт судового експерта, сайт тестувань EyeDetect і сторінку обладнання для поліграфа.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 05.09.2021.*

Повний текст

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

кандидат психологічних наук, доцент

Назаров Олег Анатолійович

атестований судовий експерт з правом
проведення експертиз за експертною спеціальністю
14.1 “Психологічні дослідження”, поліграфолог

Україна,
02024, Київ,
вул. Магнітогорська, 1б, оф. 304,
E-mail: 2825818819@mail.gov.ua

Тел: +38 (044) 228-76-15
+38 (093) 476-72-60
+38 (098) 011-85-63

Офіційній Інтернет-сайт судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035) - https://expertisekyivua.com/ukr

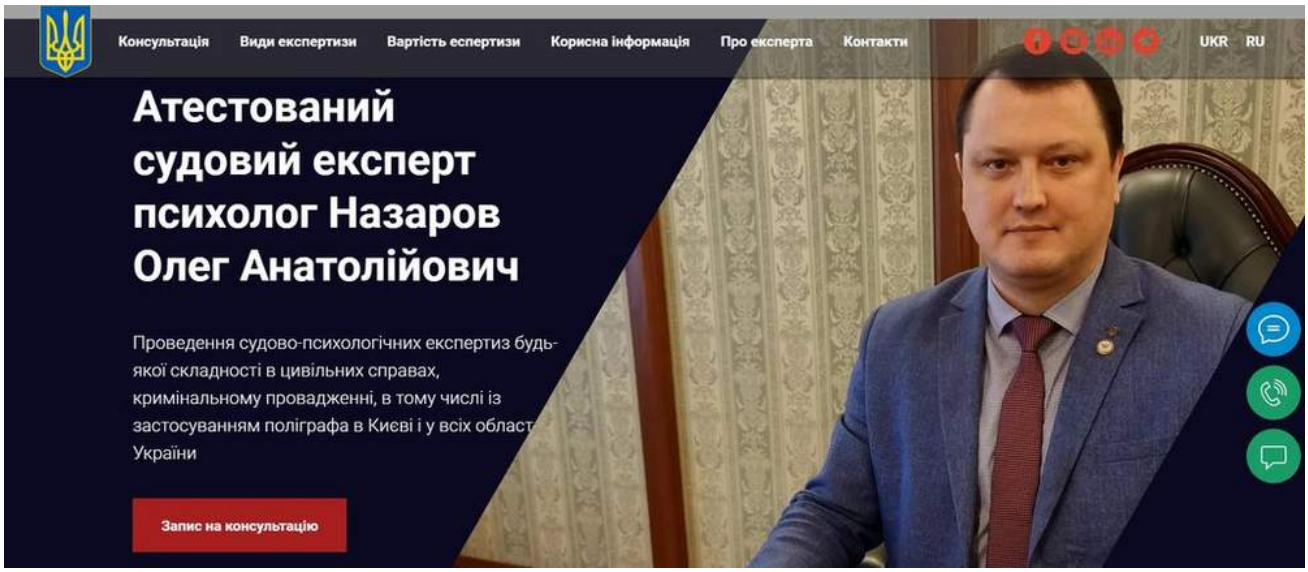

Офіційний Інтернет-сайт тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (EyeDetect, Converus Inc., USA): https://expert-nazarov.com

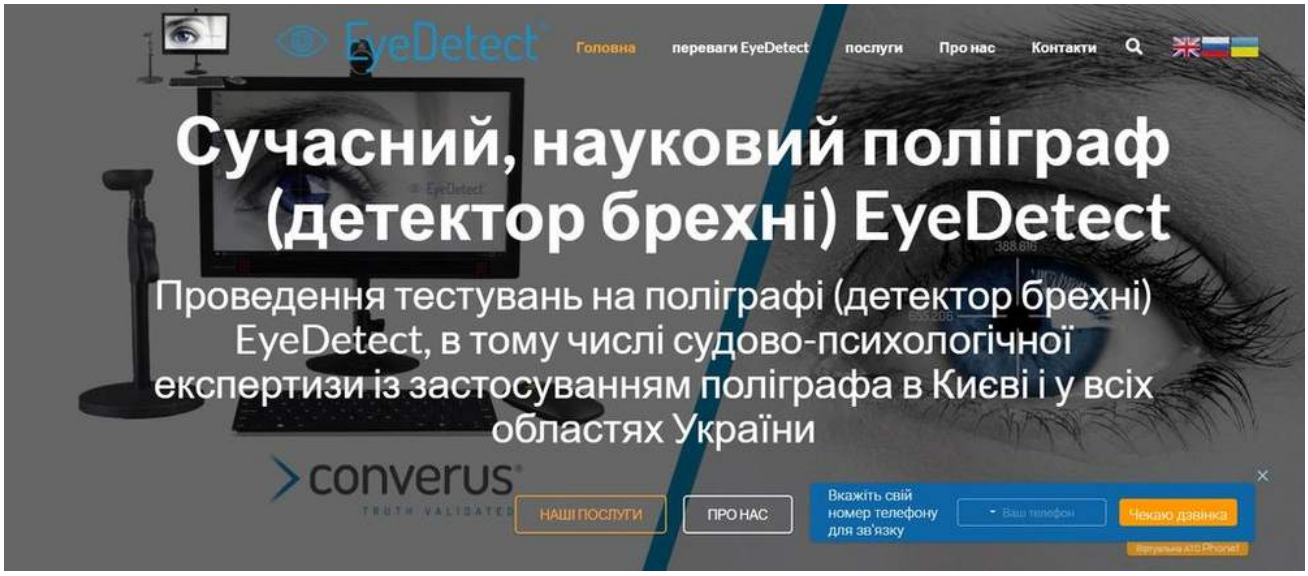

Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph (Рекомендовано Міжнародним співтовариством поліграфологів, США):** https://sites.google.com/view/mobiarmrestspolygraph

References

1. "Konsultatsiia": zapyt, zamovlennia na provedennia sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy za riznymy pidstavamy, u tomu chysli iz zastosuvanniam polihrafa ["Consultation": Request and Order for a Forensic Psychological Examination on Various Grounds, Including with the Use of the Polygraph]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5652-konsultatsiya-zapit-zamovlennya-na-provedennya-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-za-riznimi-pidstavami-u-tomu-chisli-iz-zastosuvannyam-poligrafa (onovlena versiia vid 17.10.2022). [in Ukrainian].

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ, ОТРИМАННЯ СВІДЧЕНЬ, ЗАЯВ ВІД ДИТИНИ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ В КРАЇНАХ ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ РАДИ ЄВРОПИ ЗГІДНО З КЕРІВНИМИ ПРИНЦИПАМИ КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ, ЩОДО ПРАВОСУДДЯ ДРУЖНЬОГО ДО ДІТЕЙ[1]

Комітет міністрів Ради Європи

Реферат. Матеріал систематизує ті положення Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей (ухвалені 17 листопада 2010 р.), що стосуються опитування дитини, отримання від неї свідчень і заяв під час судового провадження. Редакція виходить з того, що акти уповноважених органів Ради Європи мають імплементуватися українськими судами на підставі Закону України «Про приєднання України до Статуту Ради Європи» від 31 жовтня 1995 р. № 398/95-ВР. Дитиною Керівні принципи вважають будь-яку особу віком до 18 років; потрібні норми зосереджено в розділі IV «Дружнє дитині судочинство до, під час і після судового провадження» (пп. 10, 12, 14, 15, 17, 57, 60, 64) і в рекомендаціях розділу V (пп. a, h, j, l). Від спеціалістів, які працюють з дітьми, вимагається дотримання конфіденційності, регулярна перевірка відповідності, міждисциплінарна підготовка з прав і потреб дітей різного віку та навички спілкування з дітьми в особливо вразливих ситуаціях; передбачено спільну систему оцінки для адвокатів, психологів, медиків, поліцейських, соціальних працівників. Інтерв'ю і покази в дітей мають брати спеціально підготовлені фахівці у сприятливому оточенні з урахуванням віку, зрілості й труднощів спілкування; перед розкриттям шкідливої для дитини інформації суддя має порадитися з психологами та соціальними працівниками, а державам рекомендовано створювати міжгалузеві центри для інтерв'ю з дітьми-жертвами і свідками злочинів. Наведено правові позиції Верховного Суду: у постанові від 20 липня 2021 р. (справа № 480/3093/20) наголошено на першочерговості найкращих інтересів дитини та міждисциплінарному підході, а в постанові від 4 березня 2020 р. (справа № 332/2216/17) з посиланням на пп. 68, 72 Керівних принципів визнано, що перехресний допит малолітньої дитини допустимий лише у виняткових випадках. Редакція обстоює позицію, що найпідготовленішим для опитування дитини в суді є атестований Мін'юстом судовий експерт-психолог, перелічує вісім його завдань у галузі дитячої психології, три зареєстровані методики (коди 14.1.69, 14.1.72, 14.1.73) і правові підстави його роботи, а також застерігає, що практичні психологи закладів освіти як педагогічні працівники не можуть складати психодіагностичні висновки для суду на запити адвокатів.

Ключові слова: правосуддя, дружнє до дітей, Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи, опитування дитини в суді, свідчення дитини, найкращі інтереси дитини, міждисциплінарний підхід, судовий експерт-психолог, дитяча психологія, перехресний допит, практика Верховного Суду, методики судово-психологічної експертизи.

Organising and Conducting the Interviewing of a Child and Obtaining a Child's Testimony and Statements in Court Proceedings in Council of Europe Member States Under the Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-Friendly Justice

Komitet ministriv Rady Yevropy.

Abstract. Hearing a child in court raises the question of who should interview the child and under what conditions, so that the child's rights and interests are protected throughout the proceed-

ings. This publication brings together the provisions of the Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice (adopted on 17 November 2010) that govern interviewing children and taking their testimony and statements during judicial proceedings. The editors proceed from the premise that Ukrainian courts should implement Council of Europe standards on the basis of the 1995 Law of Ukraine on Ukraine's accession to the Statute of the Council of Europe. The Guidelines define a child as any person under 18; the relevant provisions of Sections IV and V concern confidentiality, vetting and interdisciplinary training of professionals, a common assessment framework, communication with children in a respectful and sensitive manner, protection from harmful images and information, interviews conducted by trained professionals in a child-friendly setting, and multi-agency centres for child victims and witnesses. Two Supreme Court rulings are summarised: the ruling of 20 July 2021 (case No. 480/3093/20) on the primacy of the child's best interests and interdisciplinary assessment, and the ruling of 4 March 2020 (case No. 332/2216/17), which, relying on paragraphs 68 and 72 of the Guidelines, holds that cross-examination of a young child is admissible only in exceptional cases. The editors argue that a forensic psychologist certified by the Ministry of Justice of Ukraine is the specialist best prepared to interview a child in court, list eight expert tasks in child psychology and three registered forensic methodologies, and warn that school psychologists, as teaching staff, may not issue psychodiagnostic opinions for courts at lawyers' request.

Keywords: child-friendly justice, Council of Europe guidelines, child interviewing, child testimony, best interests of the child, interdisciplinary approach, forensic psychologist, child psychology, cross-examination, Supreme Court of Ukraine.

Першоджерело: *Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей : прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 17.11.2010.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 31.10.2021.*

References

1. Komitet ministriv Rady Yevropy. Orhanizatsiia ta provedennia opytuvannia, otrymannia svidchen, zaiav vid dytyny pid chas sudovoho provadzhennia u sudi v krainakh derzhavakh-chlenakh Rady Yevropy zghidno z Kerivnymy pryntsypamy Komitetu ministriv Rady Yevropy, shchodo pravosuddia druzhnoho do ditei [Organising and Conducting the Interviewing of a Child and Obtaining a Child's Testimony and Statements in Court Proceedings in Council of Europe Member States Under the Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-Friendly Justice] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/opros-rebenka-v-sude/5998-organizatsiya-ta-provedennya-opituvannya-otrimannya-svidchen-zayav-vid-ditini-pid-chas-sudovogo-provadzhennya-u-sudi-v-krajinakh-derzhavakh-chlenakh-radi-eropi-zgidno-z-kerivnimi-printsipami-komitetu-ministriv-radi-evropi-shchodo-pravosuddya-druzhnogo-do-ditej (onovlena versiia vid 06.11.2021). [in Ukrainian].

2. Kerivni pryntsypy Komitetu ministriv Rady Yevropy shchodo pravosuddia, druzhnoho do ditei [Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-Friendly Justice] : pryiniati Komitetom ministriv Rady Yevropy 17.11.2010. URL: https://ombudsman.gov.ua/files/documents/ditu/%D0%9A%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%B8%20%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83%20%D0%9C%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B2%20%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D0%B8%20%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B8%20%D1%89%D0%BE%D0%B4%D0%BE%20%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%

D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0,%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ЗАЛУЧЕННЯ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ДІЙ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ СПРИЯТИМЕ ДОТРИМАННЮ ПРАВ ДІТЕЙ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ – СУДДЯ ВС[1]

Верховний Суд

Реферат. Повідомлення пресслужби Верховного Суду, оприлюднене 13 жовтня 2023 р. на вебпорталі «Судова влада України», присвячене нараді щодо впровадження в Україні центрів захисту соціально-психологічної підтримки у процесі правосуддя дітей, які постраждали від насильства або стали його свідками, за моделлю «Барнахус». Суддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Ольга Булейко назвала створення таких центрів важливим і необхідним кроком, значення якого особливо зросло під час війни. Головна теза її виступу: залучення психологів до процедури проведення слідчих дій за участю неповнолітніх сприятиме дотриманню прав дітей і під час досудового розслідування, і під час судового розгляду кримінальних проваджень. Водночас суддя звернула увагу на якість підготовлених документів: проєкти Положення про Центр захисту соціально-психологічної підтримки та Порядку реалізації пілотного проєкту потребують доопрацювання, бо містять терміни й положення, що не узгоджуються з чинним Кримінальним процесуальним кодексом України. Учасники наради обговорили залучення психологів до процесуальних дій у барнахусах і їхню подальшу професійну підготовку, роль прокурорів під час допиту чи опитування неповнолітніх, підготовку координаторів барнахусів, а також технічне забезпечення, яке дало б змогу проводити всі процесуальні дії за міжнародними стандартами. Довідкова частина пояснює, що проєкт «Впровадження моделі Барнахус для захисту дітей – постраждалих від насильства» ініціювала Міжвідомча координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх, а реалізує МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» за підтримки Представництва ЮНІСЕФ в Україні. Меморандум про взаєморозуміння щодо впровадження моделі підписали Верховний Суд, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Президента з прав дитини, Координаційний центр з надання правової допомоги, Офіс Генерального прокурора, Національна поліція, міністерства юстиції, внутрішніх справ, соціальної політики й охорони здоров'я та ЮНІСЕФ. Такий центр надає дітям, потерпілим і свідкам у провадженнях щодо насильницьких кримінальних правопорушень, соціальну, психологічну, правову, медичну та іншу допомогу. Для судових психологів матеріал окреслює нову сферу професійної участі: допомогу під час допиту чи опитування дитини в межах процедур, які ще мають бути узгоджені з КПК України.

Ключові слова: модель Барнахус, діти, потерпілі від насильства, діти-свідки, допит неповнолітніх, залучення психолога, слідчі дії, кримінальне провадження, Кримінальний процесуальний кодекс України, Верховний Суд, права дитини.

Involving Psychologists in Investigative Actions with Minors Will Help Protect Children's Rights in Criminal Proceedings, Says a Supreme Court Judge

Verkhovnyi Sud.

Abstract. This Supreme Court press release, published on 13 October 2023 on the Judiciary of Ukraine web portal, reports on a meeting about introducing Barnahus-type centres in Ukraine, which provide social and psychological support during justice proceedings to children who have suffered or

witnessed violence. Olha Buleiko, a judge of the Criminal Cassation Court within the Supreme Court, described such centres as a necessary step whose importance has grown during the war. Her central point was that involving psychologists in investigative actions with minors will help secure children's rights both at the pre-trial investigation stage and at trial. She also noted that the draft Regulation on the centre and the draft Procedure for the pilot project need further work, since some of their terms and provisions are inconsistent with the Criminal Procedure Code of Ukraine. Participants discussed how psychologists should take part in procedural actions conducted in Barnahus settings and how they should be trained, the role of prosecutors when minors are interviewed or questioned, the training of Barnahus coordinators, and technical equipment that would allow all procedural actions to meet international standards. Background information explains that the project was initiated by the Interagency Coordination Council on Juvenile Justice and is implemented by the Ukrainian Public Health Foundation with UNICEF support. A memorandum of understanding was signed by the Supreme Court, the Parliament Commissioner for Human Rights, the Presidential Commissioner for Children's Rights, the Legal Aid Coordination Centre, the Office of the Prosecutor General, the National Police, the Ministries of Justice, Internal Affairs, Social Policy and Health, and UNICEF. For forensic psychologists, the material points to an emerging area of practice: assisting in interviews of child victims and witnesses within procedures that still have to be aligned with criminal procedure law.

Keywords: Barnahus model, child victims of violence, child witnesses, interviewing minors, involvement of psychologists, investigative actions, criminal proceedings, Criminal Procedure Code of Ukraine, Supreme Court of Ukraine, children's rights.

Першоджерело: *Залучення психологів до процедури проведення слідчих дій за участю неповнолітніх сприятиме дотриманню прав дітей у кримінальних провадженнях – суддя ВС. Судова влада України : вебпортал. Реферат оприлюднено в журналі 13.10.2023.*

References

1. Verkhovnyi Sud. Zaluchennia psykholohiv do protsedury provedennia slidchykh dii za uchastiu nepovnolitnikh spryiatyme dotrymanniu prav ditei u kryminalnykh provadzhenniakh – suddia VS [Involving Psychologists in Investigative Actions with Minors Will Help Protect Children's Rights in Criminal Proceedings, Says a Supreme Court Judge] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/zovnishni-novyny/10304-zaluchennya-psihologiv-do-proceduri-provedennya-slidchih-dij-za-uchastyu-nepovnolitnih-spriyatime-dotrimannyu-prav-ditej-u-kriminalnih-provadzhennyah-suddya-vs (onovlena versiia vid 13.10.2023). [in Ukrainian].

1.3. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

ПРОЕКТ «ПРОРОК/СНД»: ПОЛІГРАФОЛОГ ДРУГ ЧИ ВОРОГ? ОБЛІК ТА МАНІПУЛЮВАННЯ ПОЛІГРАФОЛОГАМИ СПЕЦСЛУЖБАМИ РІЗНИХ КРАЇН - БОЙОВА ФАНТАСТИКА В РЕАЛЬНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ[1]

Анотація. Публікація має характер аналітичного попередження для професійної спільноти поліграфологів України в умовах війни. За бібліографічним описом її автор – О. А. Назаров, на сайті матеріал подано від імені редакції журналу. Назву запозичено з мережевої книги О. Чернишова «Еспер: Проект Пророк» у жанрі бойової фантастики, що вийшла в рф; книга слугує лише образною відправною точкою. Редакція повідомляє про отриману нею інформацію щодо існування на пострадянському просторі проєкту спецслужб під умовною назвою «ПРОРОК/СНД», який міг бути започаткований у 2013–2014 роках для обліку висококваліфікованих фахівців з психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа та їх подальшого, як правило «легендованого», залучення. Описано критерії відбору, які приписують проєкту (професіоналізм, можливість співпраці, керованість, біографічні дані, психологічний портрет), а також методи тривалого спостереження й тиску: створення фінансових труднощів, перешкоди в роботі в державних органах, руйнування родинних зв'язків, провокації, перетворення фахівця на «сплячого агента». Окремо проаналізовано технологію «замовних» негативних публікацій про поліграфологів: поєднання даних з відкритих реєстрів із чутками, поверхове вивчення біографії, «чіпка» назва й фотографія, розрахунок на емоції читача, звинувачення в хабарництві без конкретних фактів. Автор застерігає, що відкриті реєстри поліграфологів в Україні полегшують збір відомостей про фахівців, і протиставляє їм практику США, де загальні реєстри персональних даних поліграфологів закриті. Сформульовано чотири риси «обробки» поліграфолога: усунення від діяльності, сумнів у результатах роботи, розбалансування психіки, знецінення в публічному просторі. Контекст створюють оприлюднена 14 лютого 2023 року інформація Головного управління розвідки Міноборони України про російську шпигунську мережу в Європі та повідомлення правоохоронних органів 2022–2023 років про підозри у державній зраді, виправдовуванні збройної агресії рф, одержанні неправомірної вигоди й заволодінні коштами, з нагадуванням про презумпцію невинуватості (ст. 62 Конституції України). Довідково згадано запровадження професії «Поліграфолог» (25.10.2021) і предмет опитування на поліграфі за наказом Мін'юсту від 27.07.2015 № 1350/5. Матеріал закликає фахівців до єдності та обміну інформацією про порушення їхніх прав.

Ключові слова: поліграфолог, психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа, спецслужби, вербування, маніпулювання, інформаційний вплив, замовні публікації, знецінення особистості, професійна безпека, реєстри фахівців, війна в Україні.

The 'PROPHET/CIS' Project: Is the Polygraph Examiner a Friend or a Foe? Registration and Manipulation of Polygraph Examiners by Intelligence Services of Various Countries as Combat Fiction in Ukraine's Real Conditions

Abstract. This paper, published on behalf of the editorial board (the bibliographic record names Nazarov O. A. as its author), is framed as a warning to Ukrainian polygraph examiners working

in wartime. Its title borrows from O. Chernyshov's online combat fiction novel 'Esper: Project Prophet', published in russia, which serves only as a figurative starting point. The editors report information they received about an intelligence-service project code-named 'PROPHET/CIS', allegedly launched in 2013–2014 to register highly qualified specialists in psychophysiological examination using a polygraph and to engage them covertly when needed. The paper describes the selection criteria attributed to the project (professional skill, willingness to cooperate, controllability, biographical data, psychological profile) and the methods of long-term observation and pressure: financial hardship, obstacles to employment in state bodies, destruction of family ties, provocations and the cultivation of sleeper agents. Particular attention is paid to commissioned smear articles that mix data from open registers with gossip, a superficial biography, catchy headlines and photographs, and unsupported bribery allegations aimed at the reader's emotions. The author warns that open registers of Ukrainian examiners make information gathering easier, contrasting them with the closed registers used in the United States, and identifies four aims of such pressure: removing the examiner from practice, discrediting results, destabilising the person and devaluing him or her publicly. Context comes from a February 2023 statement by Ukraine's Defence Intelligence on russian espionage networks in Europe and from law-enforcement reports of 2022–2023, with a reminder of the presumption of innocence. The paper calls for professional solidarity and information sharing.

Keywords: polygraph examiner, psychophysiological examination using a polygraph, intelligence services, recruitment, manipulation, information influence, smear campaigns, professional security, registers of specialists, war in Ukraine.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», .*

Повний текст

Бібліографічний опис до книги: Чернышов Александр Эспер: Проект Пророк: боевая фантастика, - М., Самиздат, сетевая литература, 2013-2015. (книга писалася автором главами та викладалася в Інтернеті у разі готовності глави) - URL (не повний варіант книги): http://samlib.ru/c/chernyshow_a/proektprorok.shtml Для підвищення надійності зберігання наведеної роботи в мережі Інтернет на випадок її знищення або втрати та можливості безперешкодного ознайомлення з оригінальним текстом в будь-який час, наводиться резервний URL-доступ забезпечений online-журналом (не повний варіант книги): https://drive.google.com/file/d/1w86WaJUxWFB3l1cWx-5EanssBj00fREX/view Повний варіант книги у форматі Fb2 (оригінальна сторінка автора). - URL: https://author.today/work/91365 Резервний URL-доступ забезпечений online-журналом (повний варіант книги у форматі Fb2): https://drive.google.com/file/d/14EosCd1vZvVoOIpfNwH4fr-g4qKYEoP4/view

Анотація до книги: Молоді хлопці, які виявили надлюдські здібності, опиняються в спецпідрозділі нового покоління саме тоді, коли починається нова війна між космічними імперіями. Виконуючи завдання, яке має запобігти нападу Торіанської Військової Імперії на Федерацію Людини, вони опиняються в самому центрі величезної м'ясорубки. Намагаючись довести свою місію до кінця, друзі розуміють, що обидві сторони конфлікту – лише жертви, а найстрашніше ще попереду.

Бібліографічний опис до статті: Назаров О.А. Проект «ПРОРОК/СНД»: поліграфолог друг чи ворог? Облік та маніпулювання поліграфологами спецслужбами різних країн - бойова фантастика в реальних умовах України / О.А. Назаров. Судово-психологічна екс-

пертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці: Електронний журнал / [редкол.: Назаров О. А. (голов. ред.) та ін.]. К., 2023. № 5 (22). Дата публікації: 12.02.2023. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/8241-proekt-prorok-snd-poligrafolog-drug-chi-vorog-oblik-ta-manipulyuvannya-poligrafologami-spetssluzhbami-riznikh-krajin-bojova-fantastika-v-realnikh-umovakh (дата звернення: 12.02.2023).

За інформацією Головного управління розвідки Міністерства оборони України, яку служба оприлюднила 14 лютого 2023 року, в країнах Європи продовжує активно діяти російська шпигунська мережа. Про це представник воєнної розвідки України Андрій Черняк розповів під час інтерв'ю грецькому виданню "Iefimerida". «Одна з основних цілей росіян – вплинути на окремих авторитетних людей в європейських країнах, а також на громадську думку. Тому росіяни багато вкладають у роботу зі ЗМІ. Це і їхні відкриті пропагандистські рупори такі як "Russia Today", так й інші більш приховані способи впливу. **Існують випадки, коли завербовані росіянами журналісти іноземних ЗМІ йдуть на роботу з єдиним завданням, – це поговорити зі своїми колегами, щоб вплинути на їхню думку на користь росії**», – розповів Андрій Черняк... **«росію цікавить вся Європа як «зона впливу».** Якщо вона підкорить Україну, то не зупиниться на цьому. Вона піде далі. І ми знаємо, що путін мав такі плани перед вторгненням в Україну. Можливо, вони не змінилися й зараз», – зазначив представник воєнної розвідки України.

Редакцією журналу отримана інформація щодо існування на просторі СНД проекту спецслужб щодо обліку та маніпулювання поліграфологами під умовною назвою «ПРОРОК/СНД». Бажання надавати різним планам назву пішла в наші спецслужби зі Сполучених Штатів Америки де є традицією всьому давати імена від ураганів до проектів. У вказаному проекті багато що виглядає як бойова фатастика в реальних умовах. Даний проект міг бути заснований в 2013-2014 роках на передодні військових дій на сході України та військового захоплення рф Криму.

Особи зі списку проект «ПРОРОК/СНД» відпрацьовувались за декількома параметрами:

- професіоналізм,

- можливість співпраці,

- керованість,

- автобіографічні дані,

- психологічний портрет щодо кожного хто включався до обліку.

Мета проекту «ПРОРОК/СНД» - облік фахівців, які володіють **високим рівнем** професійних знань в галузі проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа для отримання досить точних даних щодо причетності тої або іншої особи до певних дій та залучення таких фахівців в ситуаціях потреби з боку представника спецслужби як правило "легендовано" і дуже рідко відкрито з розголошенням мети. Такий облік ведеться і в інших країнах, наприклад в Ізраїлі, де може бути пов'язаний з вирішенням питання щодо надання дозволу на зброю, а саме, кому можливо мати зброю, а кому ні, також в рф тощо.

З урахуванням часу створення проекту в Україні, до його складання могли мати відношення агенти фсб рф, оскільки проект «ПРОРОК/СНД» передбачав виявлення високо професійних поліграфологів, з яких певна кількість складалась саме з фахівців рф (центрального регіону рф) та вирішувались питання взаємозамінності та взаємозв'язку між фахівцями. Окремим особам проставлялась позначка - "Профі".

Над проектом працювала група до 10 чоловік, кожний член групи виконував багатозадачні дії. **Основними методами, які застосовувались до поліграфологів були:**

- метод тривалого спостереження і порівняння,

- історична оцінка життя людини.

Психологічними складовими впливу на поліграфолога був вплив на його емоційний стан, оскільки у більшості ефективна діяльність на 100% залежить від стану особистості фахівця. Самий великий бюджет для зміни життя поліграфолога в негативний бік, передбачав виділення грошових коштів до 15 тисяч доларів США і був застосований в 2018 році під час конкурсу при формуванні молодого українського правоохоронного органу для подальшого спостереження за роботою його співробітників.

Найбільшу складність у спостереженні викликали поліграфологи, які мають велику варіативність в поведінці. Для фахівців створювали умови в яких відбувалась "гра на нервах". До деяких вчинялись дії щодо не допуску їх до роботи в системі державних органів, оскільки це створювало перешкоди для залучення цих фахівців в подальшому у разі потреби за певними легендами до здійснення тестувань на поліграфі в інших ситуаціях.

Один з методів впливу на поліграфолога полягав у руйнуванні його родини, створення відчуття відсутності надійного тилу. Без родини людина мислить інакше, інакше кажучи - "розділяй і володарюй"... Цінність поліграфологів, які включалися в проект «ПРОРОК/СНД» полягала в наявності у фахівців розвинутих розумових здійбнос-

тей та інтуїції, якість професійної підготовки. В рамках цієї програми, поліграфологів активно залучають і зараз. Питання лише полягає в тому хто це робить, оскільки цікавість до українських фахівців проявляють в тому числі і агенти рф в Україні.

Прикладом уваги певних спецслужб до фахівця є поява негативних статей щодо репутації поліграфолога. Статті проти **"ідіотів фахівців"** не пишуть, тому що ніхто не витрачатиме час та ресурси на справи та осіб, які не заслуговують на уваги. Стиль викладу негативних статей щодо поліграфологів має назву «з лавочки», без посилань на конкретні негативні документи, здебільшого все будується на думках. Спрямованість завжди з керована на емоції читача, а не факти. До цієї роботи також залучаються "писаки", "літературні стилісти", які розставляли потрібні акценти для читача в таких "замовних" роботах.

Технологія складання "негативної" статті щодо поліграфолога наступна, в текст статті включаються:

- дані з відкритих реєстрів для правдивого сприйняття головних негативних тез статті, які не мають підтвердження,

- інформація з плітків, з негативним акцентом,

- результати можливої розмови з колегами, рідними, близькими людьми по типу випадковості як "на лавочці" щодо недоліків фахівця,

- вивчення біографії фахівця, але поверхнево,

- проста назва статті, але так щоб "чіпляла" будь-кого і привертала увагу,

- фото про фахівця особисте або робоче чи символічне для візуального ефекту, щоб будь-хто дочитав статтю до останньої крапки.

З цієї точки зору цікавий аналіз негативний статей, який був опублікований на території України за останні наприклад 10 років на предмет їх об'єктивності та правдивості щодо українських фахівців ...

На фахівців, які включаються в проект робляться "ставки", особливо на "молодих" та перспективних. Головною відзнакою всіх повинен бути професіоналізм особи в галузі проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа. Відбір фахівців до проекту був доволі суворий, оскільки ця сфера діяльності специфічна, так як "замовник" хоче знати правду, тобто мається на увазі точність дослідження, яке зможе провести поліграфолог та від якого залежить доля тестованої особи. Зрозуміло, що залучення поліграфолога це крок, коли іншим шляхом отримати потрібну інформацію не можливо або не раціонально чи дуже ресурсно затратно.

Більшість поліграфологів в країні перебувають під певним наглядом. В проекті зазначається прізвище, ім'я по батькові фахівця, місто його роботи та контактні данні для можливого зв'язку. Здебільшого в Україні самі поліграфологи почали створювати щодо себе різні відкриті реєстри, що є доволі зручно для збору певної інформації про фахівців з боку спецслужб. Наприклад в США, з метою підвищення заходів безпеки щодо поліграфологів загальні реєстри щодо їх персональних даних є закритими (для внутрішнього користування організації). Американський поліграфолог сам вирішує питання розголошення щодо себе певної інформації для пошуку клієнтів, реклами тощо. Причи-

ною такої обережності стало скоєння насильницьких злочинів стосовно певних фахівців невідомими особами, які траплялися в 2000 роках.

Найбільшу складність для спостереження та впливу має фахівець, який працює в "державній системі" через потребу в його переміщенні та вирішення кадрових питань: переведення, звільнення, посади ... Якщо людина "вільна", тобто працює лише "на себе", поза "системою", то вона лише вважає себе такою, а у представників спецслужби "розв'язані руки" якщо професійний поліграфолог не перебуває на державній посаді.

Існує випадок, створення певної громадської організації поліграфологів в Україні штучно з основним напрямом її діяльності відмивання грошей від кількох джерел через її членів. "Контора" створена під конкретні завдання і їх діяльність не ґрунтується на суворому дотриманні законодавства або міжнародних стандартів, вони "вільні художники ...." з жорстким адміністративним контролем для "придавлювання" членів, які не виконують вказівок керівництва або виключення "неугідних" осіб.

Наявність таланту, глибинних знань, високий інтелект високо цінуються у професійних поліграфологів, особливо під час війни. Одним із особливостей роботи агентів спецслужб є намагання "заморозити" поліграфолога, вибити його з "системи", з родини, "підвісити" є такий термін, в тому числі за потреби зробити "невиїзним". Відносно фахівця можливі провокації. З таких фахівців, без їх відома роблять - «сплячих агентів». **Поліграфолога "відсилають"/звільняють з "системи", позбавляють родинного ґрунту, а потім у слушний час "тупо" вивозять (створюють умови для зміни життя) туди, куди треба для подальшого залучення для виконання завдань. А далі - ну, кому знадобиться, той і забере...** В проект включена також певна кількість психологів/поліграфологів з правоохоронних органів для тривалого нагляду.

Починаючи з 2014 року можливий вплив агентів рф на поліграфологів був великий, тоді ще вирішувалося питання залишення певної монополії щодо проведення особливо складних досліджень за якимось з "силових" органів України. Давні були часи, "темні" .... Поліграфологам могли створюватися умови фінансових труднощів, оскільки простіше керувати тими, хто "не жирує". Відпускання у "вільне плавання" фахівця перебувало під контролем, оскільки з фінансово забезпеченим фахівцем співпрацювати найваще.

Постійно треба пам'ятати: з родиною, будь яка людина, в тому числі поліграфолог, може досягнути значно більшого, ніж без неї. Найбільшу увагу завжди привертають люди, які мають психотип "сімейний", які без родини = хаос. Вплив задля розлучення з дружиною, дітьми був спрямований на вибиття з під ніг ґрунту. Таким чином, щоб "золоті мізки" фахівця залишилися без родинної підтримки, а сам фахівець був розбалансований. **Деякі родини поліграфологів/психологів могли розвалюватися штучно.**

Основні риси обробляння поліграфолога це:

1) намагання усунути професіонала від діяльності,

2) поставити під сумнів його результати роботи,

3) розбалансувати психіку особи,

4) знецінити особистість в публічному просторі.

Спецслужбам байдуже на особисті моменти - головне продуктивність поліграфолога в майбутньому коли він буде керованим, "слухняним". **Більшу увагу та вагу мають поліграфологи, яких знають за кордоном** та які мають можливості на міжнародному рівні, оскільки їх "мізки" мають цінність ... Професійного фахівця оцінюють з точки зору його потенціалу, а саме так званого "коефіцієнту потенціалу на майбутнє" ...

Найпоширенішим підходом обливання "брудом" поліграфологів в країні є тема звинувачення у хабарництві без вказування конкретних фактів, оскільки з хабарниками бореться велика кількість правоохронних органів з різним ступенем успішності і кінцевий результат всім буває далеко не відомий. В таких злочинах розгледіти справжню непричетність поліграфолога до злочину доволі важко, так як психологічно суспільство схильно більше довіряти негативній інформації щодо людини - це психологічний прийом знецінення особистості в публічному просторі ...

ПІДСУМОК. Матеріал статті спрямований на руйнування різних методів маніпуляцій професійними фахівцями поліграфологами в Україні та привернення уваги професійної спільноти до важливості діяльності фахівців, які працюють на поліграфі в умовах війни. Крім того, існує потреба в єдності та обміні інформацією щодо порушення прав поліграфологів та штучно створених різних провокацій, в тому числі виявлення фахівців, які можуть виконувати завдання в інтересах рф в Україні та мають доступ до різного ступеня обмеженої інформації. З урахуванням, останнім часом оголошень щодо проведення різної кількості обшуків та затримань високопосадовців у різних відомствах за скоєння посадових злочинів це може бути доволі актуально. **Слава Україні!**

У якості повідомлення, 17 січня 2023 року за даними Служби безпеки України, Офісу Генерального прокурора, Головне управління внутрішньої безпеки СБУ спільно з ДБР викрили на антиукраїнській діяльності **керівницю відділу Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБУ**, якій було повідомлено про підозру у виправдовуванні та визнанні правомірною збройної агресії рф проти України (ч. 3 ст. 436-2 КК України, а саме виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікація її учасників, вчинене службовою особою). Підозрювана повторювала «псевдоісторичні» тези російської пропаганди, намагаючись представити збройну агресію рф проти України, розпочату у 2014 році, як внутрішній громадянський конфлікт. Глоріфікувала учасників та організаторів цієї агресії та закликала до капітуляції перед ворогом.

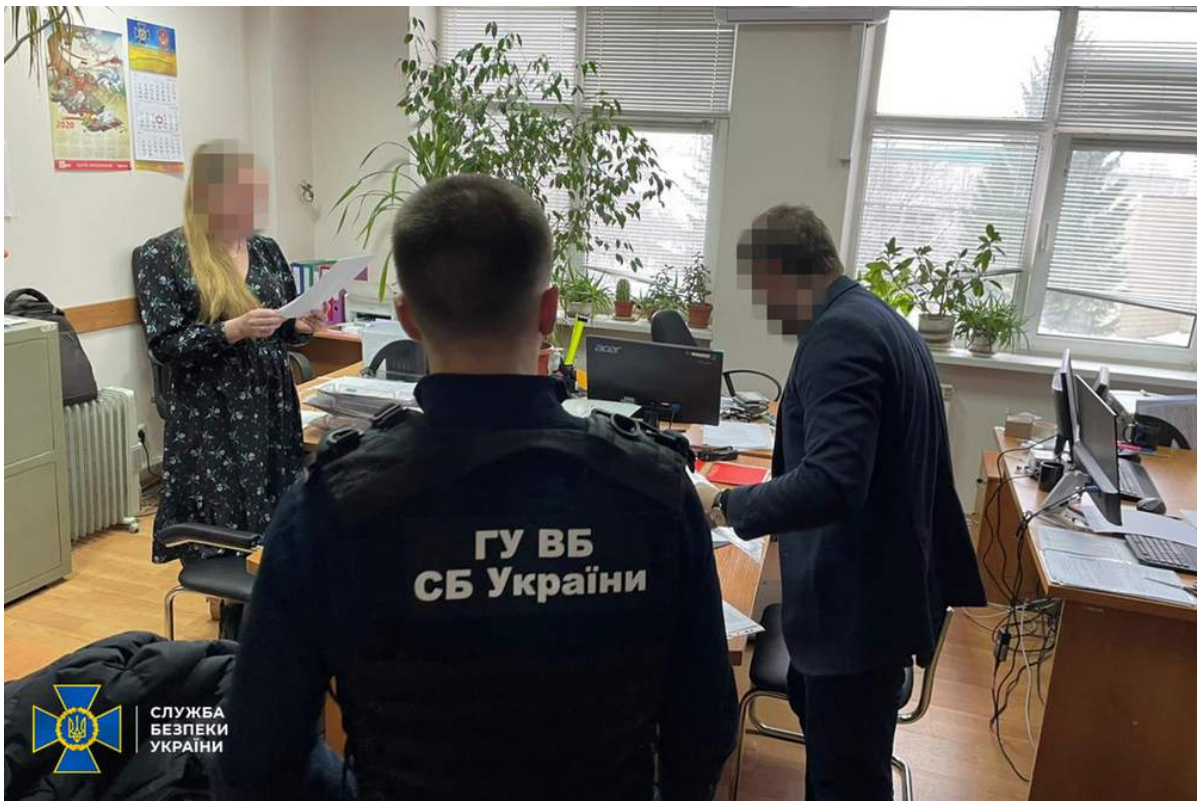

03 лютого 2023 року за процесуального керівництва Київської міської прокуратури викрито та **повідомлено про підозру заступнику голови центральної військово-лікарської комісії Медичних сил Збройних Сил України** за фактом одержання неправомірної вигоди (ч. 3 ст. 368 КК України). За даними слідства, підозрюваний за 5000 доларів США запропонував призовнику сприяння у виготовленні медичних та військових документів. Вони мали стати підставою для складання висновку комісії про його непридатність до військової служби за станом здоров'я. Він би також отримав право вільно перетинати державний кордон України.

06 лютого 2023 року за процесуального керівництва Спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону **повідомлено про підозру посадовцю однієї з військових частини Збройних сил України за фактом державної зради** (ч. 2 ст. 111 КК України). За даними слідства, підозрюваний збирав на користь спецслужб рф таємні відомості Сил оборони України щодо планів ведення бойових дій, підготовки стратегічних та оперативно-тактичних рішень, детальних напрямків наступальної операції, результатів розвідки, пересувань військової техніки тощо. Ця інформація допомагала росіянам протидіяти українським військовим на одній із ділянок фронту. За місцем тимчасового проживання офіцера виявлено засоби зв'язку та комп'ютерну техніку, яку він використовував для спілкування із кремлівськими кураторами.

03 лютого 2023 року за процесуального керівництва прокурорів Офісу Генерального прокурора викрито та **повідомлено про підозру раднику заступника Міністра оборони України (на громадських засадах)** у заволодінні коштами в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 191 КК України). За даними слідства, радник у змові з директором товариства заволоділи коштами, отриманими за договорами поставки товарів військового призначення для потреб Збройних Сил України. Ці кошти були виділені Міністерством оборони України. Такими діями державі завдано понад 1,7 млрд грн збитків.

02 вересня 2022 року за даними Служби безпеки України було **оголошено підозру за ст. 111 Кримінального кодексу України (державна зрада) жінці, 31-річній жительці Дніпропетровської області, яка перебуваючи у шлюбі з військовослужбовцем ЗСУ** і маючи від нього сина, у травні 2022 року розпочала працювати на російські спецслужби. Чоловік утримував родину перебуваючи на східному фронті. Слідство встановило, що зловмисниця випитувала інформацію про розташування частини свого чоловіка та інших військових угруповань на позиціях. Отримані дані жінка передавала рашистам через месенджери, ворог їх використовував для артилерійських, мінометних та авіаударів. "Її контактною особою був військовослужбовець рф, який пообіцяв їй російське громадянство та високий рівень життя, якби загарбникам вдалося захопити регіон", - інформують в СБУ.

Примітка. Відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Довідково, в Україні 25 жовтня 2021 року уведена професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010 та затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог», яка набула чинності з дати затвердження Зміни № 10 до Класифікатора професій, а саме 25 жовтня 2021 року згідно наказу Мінекономіки України від 25.10.2021 № 810-21 «Про затвердження Зміни №10 до Національного класифікатора ДК 003:2010». В Класифікаторі професій - професія поліграфолог включена в Підклас КП 2490 «Професіонали, що не входять в інші класифікаційні угруповання».

Відповідно до наказу Міністерства юстиції України № 1350/5 від 27.07.2015, предметом опитування із застосуванням спеціального технічного засобу - комп'ютерного поліграфа є отримання орієнтувальної інформації щодо:

- ступеня ймовірності повідомленої опитуваною особою інформації;

- повноти наданої опитуваною особою інформації;

- джерела отриманої опитуваною особою інформації;

- уявлень опитуваної особи про певну подію;

- іншої орієнтувальної інформації, необхідної для конструювання версій розслідування певних подій.

Такі опитування можуть проводитись тільки за наявності письмової згоди особи, яка проходитиме опитування.

References

1. Proekt "PROROK/SND": polihrafoloh druh chy voroh? Oblik ta manipuliuvannia polihrafolohamy spetssluzhbamy riznykh krain - boiova fantastyka v realnykh umovakh Ukrainy [The 'PROPHET/CIS' Project: Is the Polygraph Examiner a Friend or a Foe? Registration and Manipulation of Polygraph Examiners by Intelligence Services of Various Countries as Combat Fiction in Ukraine's Real Conditions]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8241 (onovlena versiia vid 05.06.2025). [in Ukrainian].

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УКРАЇНІ[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.3.2023.01[1] Check for updates

Анотація. Тези О. А. Назарова узагальнюють практику Верховного Суду щодо використання поліграфа в кримінальному судочинстві України після судової реформи 2017 року, відколи висновки Верховного Суду щодо застосування норм права обов'язкові для суб'єктів владних повноважень і мають враховуватися іншими судами. Нормативне підґрунтя становлять наказ Мін'юсту від 27.07.2015 № 1350/5, що визначив підстави призначення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа й вимогу письмової згоди особи, та наказ Мінекономіки від 25.10.2021 № 810-21, яким до Національного класифікатора ДК 003:2010 уведено професію «Поліграфолог». На матеріалах Єдиного державного реєстру судових рішень виокремлено десять правових позицій Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду за 2020–2023 роки (зокрема у справах № 183/3452/19, 686/4267/15-к, 628/2370/17, 753/13988/16-к, 369/10141/15-к). Суть їх така: результати застосування поліграфа мають доказове значення лише як висновок експерта; перевірка показань учасників провадження за допомогою поліграфа законом не передбачена; експертиза, призначена з порушенням статей 242 і 332 КПК України, є недопустимим доказом; висновок спеціаліста-поліграфолога лише додатковий аргумент; суд перевіряє добровільну письмову згоду особи та включення експерта до державного реєстру атестованих судових експертів; висновок експерта доводить вину тільки в сукупності з іншими доказами. Автор наводить п'ять підстав призначення експертизи за наказом № 1350/5, рекомендоване питання про психологічну установку на приховування (спотворення) інформації та пункт, що конкретизує обставини, які встановлює суд чи слідство. Обстоюється думка, що для відповідності критеріям оцінки доказів (ст. 94 КПК, ст. 89 ЦПК, ст. 90 КАС України) експертиза має поєднувати ретроспективне, психодіагностичне й психофізіологічне дослідження, а «тестування на поліграфі» не можна видавати за експертизу. За даними автора, мін'юст росії наказом від 19.09.2017 № 169 вилучив дослідження психофізіології людини з найменування експертної спеціальності, а питання про «психофізіологічні реакції» з видової методики 2006 року не відповідають українському процесуальному законодавству. Висновки орієнтують слідчих, суддів, адвокатів і судових експертів на належний порядок призначення такої експертизи.

Ключові слова: поліграф, Верховний Суд, правові позиції, кримінальне судочинство, судово-психологічна експертиза із застосуванням поліграфа, допустимість доказів, письмова згода, висновок експерта, спеціаліст-поліграфолог, професія «Поліграфолог».

Legal Positions of the Supreme Court on the Use of the Polygraph in Criminal Proceedings in Ukraine

Nazarov O. A.

Abstract. Since the 2017 judicial reform, the Supreme Court's conclusions on the application of legal norms have been binding on public authorities and must be taken into account by other courts, which has shaped the use of the polygraph in Ukrainian criminal proceedings. In these theses O. A. Nazarov summarises the case law of the Criminal Cassation Court of the Supreme Court on forensic psychological examination using a polygraph. The regulatory framework includes Order of the Min-

istry of Justice of Ukraine No. 1350/5 of 27 July 2015, which defines the grounds for such an examination and requires the examinee's written consent, and Order of the Ministry of Economy No. 810-21 of 25 October 2021, which added the occupation of polygraph examiner to the national classifier of occupations. Drawing on the Unified State Register of Court Decisions, the author identifies ten legal positions: polygraph results have evidentiary value only as an expert opinion; the law does not provide for checking testimony by polygraph; an examination ordered in breach of Articles 242 and 332 of the Criminal Procedure Code of Ukraine is inadmissible evidence; a polygraph specialist's opinion is merely an additional argument; courts verify voluntary written consent and the expert's entry in the state register; an expert opinion proves guilt only together with other evidence. The author lists five grounds for ordering the examination, proposes the wording of expert questions and argues that the examination must combine retrospective, psychodiagnostic and psychophysiological studies to meet the criteria for assessing evidence. He also notes that in 2017 the ministry of justice of russia removed psychophysiology from the name of the relevant expert speciality. The conclusions guide investigators, judges, lawyers and forensic experts.

Keywords: polygraph, Supreme Court of Ukraine, legal positions, criminal proceedings, forensic psychological examination using a polygraph, admissibility of evidence, written consent, expert opinion, polygraph examiner.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 16.09.2023; у номері — 31.10.2023; DOI:* ***10.53672/ej.3.2023.01***[1].

Повний текст

Текст статті.

В 2017 року в Україні відбулась судова реформа, під час якої було утворено новий судовий орган - Верховний Суд. Проведення судової реформи в Україні в 2017 році і початок судової реформи в Польщі в 2017 році зближує наші країни у спільних прагненнях щодо приведення діяльності судової гілки влади у відповідність до запитів суспільства обох держав.

Початок створення нового Верховного Суду в Україні стало першим масштабним заходом у межах судової реформи. Єдиний Верховний Суд був утворений замість існуючих на той час трьох вищих судів і одного діючого Верховного Суду України відповідно до рекомендацій Венеційської комісії щодо необхідності переходу від чотирирівневої судової системи в державі (місцеві, апеляційні, вищі суди, Верховний Суд) до трирівневої (місцеві, апеляційні суди, Верховний Суд).

Наслідком судової реформи стало внесення законодавчих змін до всіх український процесуальних кодексів та Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Відповідно до внесених змін, висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду з 2017 року набули статусу обов'язкових для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права сформульовану Верховним Судом. Крім того, висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду з того часу також мають враховуватися усіма іншими судами при застосуванні викладених Верховним Судом норм права. Вказане також відобразилося і на порядку застосування поліграфа в кримінальному судочинстві.

Поряд з вказаним, в Україні з 2015 року наказом Міністерства юстиції № 1350/5 від 27.07.2015 [4] було врегульовано питання підстав призначення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа та обов'язкових умов за яких така експертиза має бути проведена. Звернуто особливу увагу судових експертів, що опитування із застосуванням поліграфа може проводитись тільки за наявності письмової згоди особи, яка буде приймати в ній участь.

Крім того, 25 жовтня 2021 року в державі відбулась знаменна подія, офіційно була уведена професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010 та затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог», яка набула чинності з дати затвердження Зміни № 10 до Класифікатора професій, а саме 25 жовтня 2021 року згідно з положеннями наказу Міністерства економіки України від 25.10.2021 № 810-21 «Про затвердження Зміни №10 до Національного класифікатора ДК 003:2010» [3].

За час діяльності Верховного Суду з 2017 року було сформовано найважливіших 10 основних правових позицій цієї вищої судової інстанції [1, 2], які фактично забезпечили врегулювання застосування поліграфа в суді при розгляді кримінальних справ на теперішній час, а саме:

1. Результати використання поліграфа у досудовому розслідуванні можуть мати доказове значення лише у виді такого доказу, як висновок експерта. Чинним законодавством не передбачено застосування поліграфа для перевірки показань свідків, потерпілих та обвинувачених чи підозрюваних та використання отриманих даних після такої перевірки як доказу. Джерело: Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 26 січня 2023 року у справі № 183/3452/19.

2. Призначення судово-психологічної експертизи на поліграфі (детекторі брехні) для встановлення психічного ставлення особи до діяння та наслідків не передбачене Законами України. Джерело: Ухвала Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14 грудня 2022 року у справі № 295/1341/18.

3. Висновки судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа отримані з порушенням статей 332, 242 КПК України щодо порядку призначення експертизи є недопустимим доказом у справі. Джерело: Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 03 червня 2020 року по справі № 686/4267/15-к.

4. Висновок спеціаліста - поліграфолога, який провів психофізіологічне дослідження не повинен вважатися доказом у справі, а є лише додатковим аргументом на підтвердження правильності процесуальних дій. Джерело: Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 18 серпня 2020 року по справі № 628/2370/17.

5. Підлягають перевірки судом обставини чи були порушені права особи, яка проходила дослідження на поліграфі, а саме чи надавала вона добровільну згоду на таке дослідження. Джерело: Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 08 вересня 2022 року у справі № 748/2489/19.

6. Висновок судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа може доводити винність особи у скоєнні умисного вбивства лише у сукупності з іншими належними, допустимими та достовірними доказами, які безпосередньо досліджені судом.

Джерело: Ухвала Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 11 липня 2022 року у справі № 567/869/20.

7. Перевірка показань свідків, обвинуваченого, потерпілого у справі здійснюється лише судом і чинним кримінальним процесуальним законодавством не передбачено проведення такої перевірки показань із застосуванням спеціального технічного засобу - поліграфу (детектора брехні) та використання отриманих даних як доказу. Джерело: Постанови Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 11 червня 2020 року по справі № 621/1308/18, від 23 вересня 2021 року у справі № 234/4850/17.

8. Висновок психофізіологічного дослідження достовірності показань обвинуваченого, проведеного з використанням поліграфа «Риф», та показання експерта, який його провів, суди мають право визнавати недопустимими доказами і не покладати цей висновок експерта в основу рішення про визнання винуватості обвинуваченого з причини відсутності письмової згоди обвинуваченого на проведення психофізіологічного дослідження (письмова розписка, підпис тощо) та не відповідності експерта вимогам частини 2 статті 9 Закону України «Про судову експертизу», а саме не внесення фахівця до державного реєстру атестованих судових експертів України. Джерело: Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06 липня 2022 року у справі № 753/13988/16-к.

9. Проведення опитування із застосуванням поліграфа не в порядку, визначеному Кримінального процесуального кодексу України робить його результат не допустимим доказом. Джерело: Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20 жовтня 2021 року у справі № 369/10141/15-к.

10. Незгода обвинуваченого з результатами опитування на поліграфі як особи, яка особисто виявила бажання пройти таке опитування, суд має право вважати обраною ним позицією захисту. Опитування на поліграфі не є окремим доказом винуватості обвинуваченого в умисному вбивстві потерпілого, а має враховуватися судом у сукупності з усіма доказами у провадженні як таке, що відповідає принципу законності. Джерело: Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16 вересня 2021 року у справі № 237/3760/18.

Правовими підставами відповідно до наказу Міністерства юстиції України № 1350/5 від 27.07.2015 за якими може бути призначена судово-психологічна експертиза із застуванням поліграфа в Україні є:

1. Отримання орієнтувальної інформації щодо ступеня ймовірності повідомленої опитуваною особою інформації.

2. Отримання орієнтувальної інформації щодо повноти наданої опитуваною особою інформації.

3. Отримання орієнтувальної інформації щодо джерела отриманої опитуваною особою інформації.

4. Отримання орієнтувальної інформації щодо уявлень опитуваної особи про певну подію.

5. Отримання іншої орієнтувальної інформації, необхідної для конструювання версій розслідування певних подій.

Експертні питання, які рекомендуються для винесення на судово-психологічну експертизу з використанням поліграфа в Україні викладені в інформаційно-довідковому посібнику Назаров О.А. Використання психологічних знань в кримінальному провадженні, цивільних, адміністративних справах: інформаційно-довідковий посібник (перероб. 2-ге видання). - Київ: ДНДЕКЦ МВС Україні, 2013. - 69 с., який вкючений у додаток №18 Переліку науково-технічної та довідкової літератури, що використовується при проведенні психологічної експертизи, який затверджений наказом Міністерства юстиції України від 8 травня 2018 року N 1467/5 "Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз" [5]:

1. Чи має підекспертна особа (вказується П.І.Б.) психологічну установку на приховування (спотворення) інформації пов'язаної з обставинами скоєного злочину (вказується фабула справи)? Якщо підекспертна особа (вказується П.І.Б.) має психологічну установку на приховування (спотворення) інформації, то з якими обставинами справи вона пов'язана?

Крім цього, методично рекомендується до постанови слідчого, ухвали суду (договору на залучення експерта для фізичних (юридичних) осіб) про призначення судово-психологічної експертизи з застосуванням поліграфа додавати пункт наступного змісту:

"Під час проведення судово-психологічної експертизи щодо підекспертного (вказується П.І.Б.) просимо експерта звернути увагу на встановлювані судом (органом досудового слідства, зацікавленими особами, службою безпеки підприємства) під час судового розгляду (проведення досудового розслідування, службової перевірки) обставини, а саме (далі описуються які конкретно дії підекспертного встановлюються судом (досудовим слідством тощо)):

- Чи робив підекспертний наприклад, якісь насильницькі дії щодо потерпілого?

- Чи перебував підекспертний у певному місці в день скоєння злочину?

- Чи бачив підекспертний певні речові докази?

- Чи тримав підекспертний певні речові докази у своїх руках, перебуваючи у певному місці та часі тощо".

Цей пункт забезпечує чітке позначення поля експертного дослідження для судового експерта та максимально конкретизує коло тих обставин, які підлягають встановленню та цікавлять орган чи осіб, які призначили експертизу.

Для відповідності судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа в Україні вимогам критеріїв оцінки доказів, які вказані в процесуальних кодексах України (статті 94 КПК, 89 ЦПК, 90 КАС України) в обов'язковому порядку судовим експертом мають проводитися такі експертні дослідження як:

1) експертно-ретроспективне дослідження матеріалів справи та індивідуально-психологічних особливостей та мотиваційної сфери підекспертної особи,

2) експертно-психодіагностичне дослідження підекспертної особи,

3) експертно-психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа підекспертної особи.

Отримані судовим експертом результати мають відповідати 5 критеріям оцінки доказів:

1. Бути належними.

2. Бути допустимими.

3. Бути достатніми для об'єктивного повного проведення експертизи і складання висновку експерта (критерій оцінки діє в Україні з початком судової реформи в 2017 року).

4. Бути достовірними для об'єктивного повного проведення експертизи і складання висновку експерта (критерій оцінки діє в Україні з початком судової реформи в 2017 року).

5. Бути пов'язані з усіма матеріалами справи та мати взаємний зв’язок доказів у їх сукупності.

Також в Україні існують не поодинокі випадки, коли звичайне "тестування на поліграфі" намагаються оформити як висновок експерта або результати судово-психологічної експертизи, під час якої відповідь надається лише щодо виявлених психофізіологічних реакцій або значимих реакції людини на питання певних поліграфологічних тестів. Наявність некоретного виразу щодо встановлення під час проведення судово-психологічної експертизи поняття **психофізіологічні або значимі реакції**, в контексті проведення експертизи з застосуванням поліграфа, **на теренах пострадянського простору, вперше було офіційно використано в рф в російському варіанті** експертних питань в 2006 році викладеному у Видовій експертній методиці проведення психофізіологічного дослідження з використанням поліграфа [6].

Однак в подальшому, наказом міністерства юстиції росії від 19.09.2017 № 169 "Про внесення змін до додатка N 1 та N 2 до наказу мін'юсту росії від 27.12.2012 N 237" Про затвердження Переліку родів (видів) судових експертиз, що виконуються в федеральних бюджетних судово-експертних установах мін'юсту росії, і Переліку експертних спеціальностей, за якими надається право самостійного виробництва судових експертиз" [7] найменування виду судової експертизи «Дослідження психології та психофізіології людини» і експертної спеціальності **в рф було змінено з виключенням "дослідження психофізіології людини", яке мінюстом рф раніше спеціально було введено саме для використанням поліграфа.**

Така поведінка міністерства юстиції рф (наказ мінюсту росії від 19.09.2017 № 169) [8] була обумовлена тим фактом, що станом на момент підготовки нормативного документу, тобто на 2017 рік, дане відомство так і не отримало даних, що такі психофізіологічні реакції або значимі реакції, які встановлює поліграфолог під час проведення **звичайного** тестування на поліграфі є достатніми і можуть називатися експертизою та визнаватися в рф допустимими доказами без проведення інших експертних психологічних досліджень судовим експертом психологом (поліграфологом).

Таким чином, тестування на поліграфа і встановлення за результатом такого тестування значимих реакцій було визнано не достатнім для того щоб таке тестування могло називатися судово-психологічною або психофізіологічною експертизою і в рф було визнано як таке, що не відбулося. В рамках судових психологічних експертиз мінюстом рф, тестування на поліграфі було запропоновано вважати лише як дослідження психології людини. Для відповідності тестування на поліграфі критеріям оцінки доказів, воно має стати складовою частиною судово-психологічної експертизи поряд з іншими видами експертних досліджень, які потрібно провести судовому експерту для об'єктивізації отриманих результатів в ході такої експертизи.

Приклади питань російського варіанту відповідно до Відової експертної методики виконання психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа, які не відповідають українському процесуальному законодавству (Иванова Л.Н., Комиссарова Я.В., Пеленицын А.Б., Федоренко В.Н. Видовая экспертная методика производства психофизиологического исследования с использованием полиграфа // Инструментальная детекция лжи: реалии и перспективы использования в борьбе с преступностью: Материалы международного научно практического форума. Саратов: СЮИ мвд россии, 2006. – с. 90-96.) **поділяються на два типи.** Вказані типи питань в Україні здебільшого застосовуються оперативними співробітниками під час проведення опитувань громадян відповідно до Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність":

Перший тип питань пов'язаний із ситуаціями, коли особа (підозрюваний, обвинувачений, свідок або потерпілий) приховує свою поінформованість про обставини злочину, що розслідується:

1. Чи виявляються під час дослідження з використанням поліграфу психофізіологічні реакції, що свідчать про те. що П. може мати у своєму розпорядженні інформацію про деталі того, що сталося, якщо так, то якою саме інформацією він може володіти?

2. За яких обставин могла бути отримана І. ця інформація? Чи могла вона бути отримана в момент того, що сталося?».

Другий тип питань пов'язаний із ситуаціями, коли особа демонструє співпрацю з органами розслідування і дає свідчення щодо обставин справи, але є сумніви щодо їх достовірності (питання відпрацьовуються здебільшого оперативними працівниками, які мають право на проведення тестувань на поліграфі):

1. Чи узгоджуються виявлені в ході дослідження та використання поліграфу психофізіологічні реакції гр. Н. з його показаннями про обставини... (вказується характеристика злочину), а саме, що... (вказуються які саме покази вимагають перевірки)?».

УВАГА! В українському законодавстві перевірка показів потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, свідка не передачена КПК України та Законами України (правові позиції Верховного Суду були викладені раніше)! Правові підстави призначення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа в Україні регламентуються наказом Міністерства юстиції № 1350/5 від 27.07.2015 "Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5". - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0915-15#n353

Висновки. В системі українського кримінального судочинства застосування поліграфа як доказу може відбуватися лише шляхом призначення в належний спосіб відповідно до законодавства судово-психологічної експертизи. Проведення даної експертизи має доручатися атестованим державою судовим експертам психологам, які включені до державного реєстру судових експертів України відповідно до вимог частини 2 статті 9 Закону України «Про судову експертизу». Під час проведення судово-психологічної експертизи, судовим експертам психологам забороняється проводити перевірку показань підекспертних осіб, а також підекспертна особа має в обов'язковому порядку надати письмову згоду на застосування щодо неї поліграфа. Порядок призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа в кримінальному судочинстві має відбуватися у відповідності до вимог статей 242, 332 Кримінального процесуального кодексу України. Висновок звичайного спеціаліста поліграфолога в українському суді, судами не приймається як доказ у справі, а має статус лише додаткового аргументу на підтвердження правильності проведених чи запланованих подальших процесуальних дій суду.

Перелік використаної літератури:

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/

2. Кримінальний процесуальний кодекс України, який прийнятий 13 квітня 2012 року № 4651-VI. - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

3. Наказ Міністерства економіки України від 25.10.2021 № 810-21 «Про затвердження Зміни №10 до Національного класифікатора ДК 003:2010». - URL: https://ips.ligazakon.net/document/FIN5940Z?utm_source=buh.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=cons12

4. Наказ Міністерства юстиції № 1350/5 від 27.07.2015 "Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5". - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0915-15#n353

5. Додаток №18 Переліку науково-технічної та довідкової літератури, що використовується при проведенні психологічної експертизи, який затверджений наказом Міністерства юстиції України від 8 травня 2018 року N 1467/5 "Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз". - URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mus30115?an=1&ed=2018_05_08

6. Иванова Л.Н., Комиссарова Я.В., Пеленицын А.Б., Федоренко В.Н. Видовая экспертная методика производства психофизиологического исследования с использованием полиграфа // Инструментальная детекция лжи: реалии и перспективы использования в борьбе с преступностью: Материалы международного научно практического форума. Саратов: СЮИ мвд россии, 2006. – с. 90-96.

7. Приказ минюста россии от 19.09.2017 № 169 "О внесении изменений в приложения № 1 и № 2 к приказу минюста россии от 27.12.2012 № 237 "Об утверждении перечня родов (видов) судебных экспертиз, выполняемых в федеральных бюджетных судебно-экспертных учреждениях минюста россии, и перечня экспертных специальностей, по которым представляется право самостоятельного производства судебных экспертиз в фе-

деральных бюджетных судебно-экспертных учреждениях минюста россии" (зарегистрировано в минюсте россии 25.09.2017 № 48316). - Режим доступа: http://rulaws.ru/acts/Prikaz-Minyusta-Rossii-ot-19.09.2017-N-169/

8. СЭУ минюста россии будут проводить психологические исследования информационных материалов в целях содействия расследованию деятельности, направленной на побуждение детей к суицидальному поведению. - Режим доступа: https://web.archive.org/web/20180312114457/http://minjust.ru/ru/novosti/seu-minyusta-rossii-budut-provodit-psihologicheskie-issledovaniya-informacionnyh-materialov URL журналу: https://drive.google.com/file/d/1W0BvN66VX3QI2C1bA--n8XkYtVWkZcv0/view

References

1. Nazarov O. A. Pravovi pozytsii Verkhovnoho Sudu shchodo zastosuvannia polihrafa v kryminalnomu sudochynstvi v Ukraini [Legal Positions of the Supreme Court on the Use of the Polygraph in Criminal Proceedings in Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.3.2023.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/10053-nazarov-o-a-pravovi-pozitsiji-verkhovnogo-sudu-shchodo-zastosuvannya-poligrafa-v-kriminalnomu-sudochinstvi-v-ukrajini (onovlena versiia vid 07.11.2026). [in Ukrainian].

1.4. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ДЕПАРТАМЕНТ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІНЮСТУ ПОПЕРЕДЖАЄ! СУДОВІ ЕКСПЕРТИ З 29.06.2023 РОКУ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ В ОБОВ'ЯЗКОВОМУ ПОРЯДКУ ПОВИННІ МАТИ ЗАРЕЄСТРОВАНІ ОФІЦІЙНІ ЕЛЕКТРОННІ АДРЕСИ В ЄДИНІЙ СУДОВІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ (ЄСІТС)[1]

Міністерство юстиції України (Департамент експертного забезпечення)

Реферат. Інформаційне повідомлення Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України присвячене наслідкам ухвалення Закону України від 29.06.2023 № 3200-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами». Закон набрав чинності 21.07.2023; положення про обов'язкову реєстрацію, як повідомляють ЛІГА:ЗАКОН та Національна асоціація адвокатів України, введено в дію через 90 днів з дня опублікування, тобто з 18 жовтня 2023 року. За зміненими нормами ГПК, КАС і ЦПК України (ч. 6 ст. 6 ГПК, ч. 6 ст. 18 КАС, ч. 6 ст. 14 ЦПК) судові експерти належать до осіб, які зобов'язані зареєструвати офіційні електронні адреси в ЄСІТС. Пояснено процесуальні наслідки невиконання цього обов'язку: залишення позовної заяви, апеляційної та касаційної скарг без руху, повернення без розгляду заяв, клопотань і заперечень. Повідомлення адресоване насамперед судовим експертам, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, і містить посилання на сервіс реєстрації id.court.gov.ua. ГО «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» доповнює його нагадуванням: зареєстровану адресу треба внести до державного Реєстру атестованих судових експертів, а невнесення змін, на думку спілки, може стати підставою для дисциплінарного стягнення відповідно до Закону України «Про судову експертизу». Друга частина матеріалу характеризує Реєстр за Порядком його ведення, затвердженим наказом Мін'юсту від 29.03.2012 № 492/5: правова основа (ст. 9 Закону «Про судову експертизу»), держатель (Мін'юст, функції якого виконує Департамент експертного забезпечення правосуддя), адміністратор (ДП «Національні інформаційні системи»), включення експертів недержавних установ за заявою за формою додатка 2. Перелічено сім груп відомостей Реєстру: від прізвища та унікального номера запису в Єдиному державному демографічному реєстрі до рішень ЕКК, строку дії свідоцтва, виду експертизи та експертної спеціальності, місця роботи, офіційної електронної адреси й телефону. Практичне значення матеріалу полягає в тому, що він пов'язує нову процесуальну вимогу з обов'язком експерта підтримувати актуальні дані в Реєстрі.

Ключові слова: Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, електронний кабінет, офіційна електронна адреса, судовий експерт, Закон № 3200-IX, залишення без руху, процесуальні наслідки, державний Реєстр атестованих судових експертів, Порядок ведення Реєстру, дисциплінарна відповідальність судового експерта, Міністерство юстиції України.

The Department of Expert Support of the Ministry of Justice Warns: Under the Law, Forensic Experts Must Have Official Electronic Addresses Registered in the Unified Judicial Information and Telecommunication System (UJITS)

Ministerstvo yustytsii Ukrainy (Departament ekspertnoho zabezpechennia).

Abstract. The notice of the Department of Expert Support of Justice of the Ministry of Justice of Ukraine informs forensic experts about Law of Ukraine No. 3200-IX of 29 June 2023 on mandatory registration and use of electronic cabinets in the Unified Judicial Information and Telecommunication System (UJITS). The Law entered into force on 21 July 2023; according to LIGA:ZAKON and the Ukrainian National Bar Association, the provisions on mandatory registration took effect 90 days after publication, on 18 October 2023. Under the amended Commercial Procedure Code, Code of Administrative Procedure and Civil Procedure Code, forensic experts are among those who must register official electronic addresses in the UJITS. Failure to do so has procedural consequences: statements of claim and appeals are left without progress, while applications, motions and objections are returned without consideration. The notice is addressed to experts who do not work for state specialised institutions and gives the registration link. The NGO All-Ukrainian Independent Research Expert Union adds that the registered address must also be entered into the State Register of Certified Forensic Experts and, in its view, failure to update the Register may result in disciplinary action under the Law on Forensic Examination. The second part describes the Register under the Procedure approved by Ministry of Justice Order No. 492/5 of 29 March 2012: its legal basis, the holder (Ministry of Justice), the administrator (State Enterprise National Information Systems), inclusion of non-state experts upon application and the seven categories of recorded data, from personal details and qualification commission decisions to the type of examination, expert specialty, workplace and official e-mail address.

Keywords: Unified Judicial Information and Telecommunication System, electronic cabinet, official electronic address, forensic expert, Law No. 3200-IX, procedural consequences, State Register of Certified Forensic Experts, Ministry of Justice of Ukraine, disciplinary liability, e-justice.

Першоджерело: *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами : Закон України від 29.06.2023 № 3200-IX.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 17.09.2023.*

References

1. Ministerstvo yustytsii Ukrainy (Departament ekspertnoho zabezpechennia). Departament ekspertnoho zabezpechennia Miniustu poperedzhaie! Cudovi eksperty z 29.06.2023 roku vidpovidno do Zakonu v oboviazkovomu poriadku povynni maty zareiestrovani ofitsiini elektronni adresy v Yedynii sudovii informatsiino-telekomunikatsiinii systemi (YESITS) [The Department of Expert Support of the Ministry of Justice Warns: Under the Law, Forensic Experts Must Have Official Electronic Addresses Registered in the Unified Judicial Information and Telecommunication System (UJITS)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/10055-cudovi-eksperti-z-29-06-2023-roku-vidpovidno-do-zakonu-ukrajini-vid-29-06-2023-3200-ikh-v-obov-yazkovomu-poryadku-reestruyut-ofitsijni-elektronni-adresi-v-edinij-sudovij-informatsijno-telekomunikatsijnij-sistemi-esits (onovlena versiia vid 17.09.2023). [in Ukrainian].

2. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo oboviazkovoi reiestratsii ta vykorystannia elektronnykh kabinetiv v Yedynii sudovii informatsiino-

telekomunikatsiinii systemi abo yii okremii pidsystemi (moduli), shcho zabezpechuie obmin dokumentamy [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Mandatory Registration and Use of Electronic Cabinets in the Unified Judicial Information and Telecommunication System or Its Separate Subsystem (Module) Providing Document Exchange] : Zakon Ukrainy vid 29.06.2023 № 3200-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3200-20#Text (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА ВЕДЕННЯ ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ЗАСУДЖЕНИХ ТА ОСІБ, УЗЯТИХ ПІД ВАРТУ[1]

Міністерство юстиції України

Реферат. Матеріал знайомить судових експертів і юристів з будовою Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту, відповідно до Порядку його формування та ведення, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2023/5. Порядок визначає процедуру формування, ведення Реєстру та користування його відомостями. Реєстр є інформаційною системою з відомостями про засуджених і осіб, узятих під варту, яка складається з трьох модулів: інформаційно-аналітичного модуля обліку засуджених та осіб, узятих під варту; модуля електронних сервісів управління справами суб'єктів пробації; Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи. Підсистеми Реєстру перелічено за їх призначенням. Облікові підсистеми охоплюють реєстраційні картки, реєстраційні справи та повідомлення про реєстрацію осіб, узятих під варту, засуджених і суб'єктів пробації та про нагляд за ними. Три підсистеми відповідають видам пробації: досудовій (облік ухвал суду, клопотань, вимог, викликів, запитів і формування досудових доповідей), наглядовій (документи щодо нагляду за особою) та пенітенціарній (підготовка до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк). Підсистема «КАСАНДРА» призначена для обліку даних оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення. Службові підсистеми забезпечують ведення довідників, облік користувачів, їх авторизацію з визначенням прав доступу та аудит дій користувачів у Реєстрі. Підсистема контролю за виконанням судових рішень відстежує реєстраційні справи, у яких спливає строк тримання під вартою чи відбування покарання, а також строки набуття засудженим права на застосування заохочувальних норм. Окремо передбачено формування статистичних і аналітичних звітів та облік і обробку запитів на надання відомостей. Мобільний застосунок «Е-пробація» використовується для взаємодії із суб'єктами пробації, і на підставі його даних відомості Реєстру вносяться або редагуються. Для практиків матеріал корисний як орієнтир щодо того, де саме фіксуються досудові доповіді, результати оцінки ризиків повторного правопорушення та дані про строки покарання, що має значення під час підготовки запитів про надання відомостей.

Ключові слова: Єдиний реєстр засуджених та осіб, узятих під варту, пробація, досудова доповідь, оцінка ризиків повторного правопорушення, підсистема «КАСАНДРА», «Е-пробація», реєстр осіб, засуджених за злочини проти статевої недоторканості малолітніх, виконання покарань, електронний реєстр, Міністерство юстиції України.

Procedure for the Formation and Maintenance of the Unified Register of Convicts and Persons Taken into Custody

Ministerstvo yustytsii Ukrainy.

Abstract. The material outlines the Procedure for the Formation and Maintenance of the Unified Register of Convicts and Persons Taken into Custody, approved by Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 2023/5 of 26 June 2018. The Procedure governs how the Register is created and kept and how its information is used. The Register is an information system with data on convicted persons and persons in custody, consisting of three modules: an information and analytical module for recording convicts and detainees, a module of electronic case-management services for probation clients, and the Unified Register of Persons Convicted of Crimes against the Sexual Freedom and Sexual Inviolabil-

ity of a Minor. The subsystems are grouped by function. Registration subsystems process registration cards, registration files and notifications. Three probation subsystems correspond to pre-trial probation (court rulings, motions, requests and pre-sentence reports), supervisory probation and penitentiary probation, which prepares persons serving restriction or deprivation of liberty for release. The CASANDRA subsystem records data on assessing the risk of reoffending. Administrative subsystems maintain reference books, user accounts, authorisation with access rights and an audit of user actions. A control subsystem tracks cases where custody or sentence terms are expiring and the dates on which convicts become eligible for incentive measures. Statistical and analytical reporting, the processing of information requests and the E-Probation mobile application, used to interact with probation clients and to enter or edit data, complete the structure. For lawyers, forensic experts and psychologists the material shows where pre-sentence reports, risk assessments and sentence data are recorded, which helps in drafting requests for information.

Keywords: Unified Register of Convicts and Persons Taken into Custody, probation, pre-sentence report, risk of reoffending, CASANDRA subsystem, E-Probation, register of sex offenders against minors, execution of sentences, electronic register, Ministry of Justice of Ukraine.

Першоджерело: *Про затвердження Порядку формування та ведення Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту : наказ М-ва юстиції України від 26.06.2018 № 2023/5.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 17.09.2023.*

References

1. Ministerstvo yustytsii Ukrainy. Poriadok formuvannia ta vedennia Yedynoho reiestru zasudzhenykh ta osib, uziatykh pid vartu [Procedure for the Formation and Maintenance of the Unified Register of Convicts and Persons Taken into Custody] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/10054-poryadok-formuvannya-ta-vedennya-edinogo-reestru-zasudzhenikh-ta-osib-uzyatikh-pid-vartu (onovlena versiia vid 17.09.2023). [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennia Poriadku formuvannia ta vedennia Yedynoho reiestru zasudzhenykh ta osib, uziatykh pid vartu [On Approval of the Procedure for Forming and Maintaining the Unified Register of Convicts and Persons Taken into Custody] : nakaz M-va yustytsii Ukrainy vid 26.06.2018 № 2023/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0762-18#Text (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.5. СУДОВА ПРАКТИКА

В ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ РОЗПОЧАТІ ЗАХОДИ ЗІ СТВОРЕННЯ РОБОЧОЇ ГРУПИ ІЗ ПРЕДСТАВНИКІВ ЗАЦІКАВЛЕНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ, НАУКОВЦІВ, НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ ЩОДО НАПРАЦЮВАННЯ ЄДИНОГО КОНСОЛІДОВАНОГО ЗАКОНОПРОЄКТУ З РЕФОРМИ В СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗІ[1]

Анотація. 26 вересня 2023 р. народний депутат України Тарас Тарасенко, ініціатор законопроєкту № 6284-3 від 23.11.2021 «Про внесення змін до Закону України "Про судову експертизу"», розпочав організацію робочої групи для напрацювання єдиного консолідованого законопроєкту про судово-експертну реформу. Про це повідомляє редакція журналу з посиланням на лист народного депутата від 26.09.2023 № 120д9/5-2023/210261. Авторами законопроєкту № 6284-3 названо громадську організацію судових експертів «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка», до робочої команди якої входили, зокрема, кандидати економічних, юридичних і психологічних наук В. Іванков, Г. Авдєєва та О. Назаров. До робочої групи планували залучити представників центральних органів виконавчої влади, громадських організацій судових експертів, науковців і народних депутатів; консолідований текст мали напрацювати на базі Комітету Верховної Ради з питань правової політики, розглянути на його засіданні й винести на сесію восени 2023 р. Матеріал нагадує передумови реформи. Указом Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» Кабінет Міністрів зобов'язано до 31.12.2020 розробити законопроєкти про систему самоврядування судових експертів, рецензування висновку судового експерта та граничні строки проведення судових експертиз. Перелічено чотири зареєстровані проєкти: № 6284 від 05.11.2021 і № 6284-1 від 19.11.2021 «Про судово-експертну діяльність», № 6284-2 від 22.11.2021 «Про судово-експертну діяльність та самоврядування судових експертів» і № 6284-3. Висновки Комітету з питань правової політики від 02.02.2022 (протокол № 79) засвідчують, що перший проєкт вніс Кабінет Міністрів, альтернативні подали А. Костін, М. Павлюк і Т. Тарасенко разом з іншими народними депутатами; кожен Комітет рекомендував включити до порядку денного сьомої сесії Верховної Ради IX скликання, а метою проєкту № 6284-3 названо побудову судової експертизи на засадах самоврядності, професійності та рівного доступу до професії. Чотири конкурентні концепції пояснюють потребу в консолідованому тексті. Повідомлення важливе для судових експертів, зокрема недержавних експертів-психологів, як свідчення безпосередньої участі експертної спільноти в законотворенні.

Ключові слова: судово-експертна реформа, законопроєкт № 6284-3, Закон України «Про судову експертизу», самоврядування судових експертів, рецензування висновку експерта, граничні строки експертизи, Комітет з питань правової політики, Указ Президента № 837/2019, консолідований законопроєкт, громадські організації судових експертів.

The Verkhovna Rada of Ukraine Has Begun Setting up a Working Group of Stakeholder Organisations, Forensic Experts, Scholars and MPs to Draft a Single Consolidated Bill on Forensic Expertise Reform

Abstract. On 26 September 2023 Taras Tarasenko, a member of the Verkhovna Rada of Ukraine and the initiator of draft law No. 6284-3 of 23 November 2021 amending the Law of Ukraine on Forensic Examination, began setting up a working group to prepare a single consolidated bill on forensic expertise reform. The editorial note is based on his letter of the same date. According to the journal, bill No. 6284-3 was drafted by a team of the NGO of forensic experts All-Ukrainian Independent Research Expert Union, including V. Ivankov, H. Avdieieva and O. Nazarov, who hold PhD-level degrees in economics, law and psychology. The working group was to bring together central executive authorities, associations of forensic experts, scholars and MPs, to work under the parliamentary Committee on Legal Policy and to submit the consolidated text to the plenary in autumn 2023. The note recalls that the reform was launched by Presidential Decree No. 837/2019 of 8 November 2019, which required the Cabinet of Ministers to draft, by the end of 2020, legislation on self-governance of forensic experts, review of expert opinions and maximum time limits for examinations. Four competing bills are listed: No. 6284 and No. 6284-1 on forensic expert activity, No. 6284-2 on forensic expert activity and self-governance of experts, and No. 6284-3. Committee conclusions of 2 February 2022 confirm that the first was submitted by the Cabinet and the alternatives by A. Kostin, M. Pavliuk and T. Tarasenko with other MPs, that all four were recommended for the agenda of the seventh session, and that No. 6284-3 sought to base forensic expertise on self-governance, professionalism and equal access to the profession. Four rival concepts explain the call for consolidation. The item records the direct involvement of the expert community, including non-state forensic psychologists, in law-making.

Keywords: forensic expertise reform, draft law No. 6284-3, Law of Ukraine on Forensic Examination, self-governance of forensic experts, review of expert opinions, time limits for examinations, Committee on Legal Policy, Presidential Decree No. 837/2019, consolidated bill, associations of forensic experts.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 28.09.2023.*

Повний текст

Протягом останніх чотирьох років в Україні триває судово-експертна реформа, яка була ініційована 8 листопада 2019 року Президентом України Володимиром Зеленським одночасно з підписанням Указу Президента України №837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави».

Згідно з цим Указом, Кабінет Міністрів України до 31 грудня 2020 року мав розробити законопроєкти про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення системи самоврядування судових експертів, запровадження рецензування висновку судового експерта й визначення граничних строків проведення судових експертиз, а також внести їх на розгляд Верховної Ради України.

Наразі у Верховній Раді України зареєстровано 4 законопроєкти:

- № 6284 від 05.11.2021 (Проект Закону про судово-експертну діяльність),

- № 6284-1 від 19.11.2021 (Проект Закону про судово-експертну діяльність),

- № 6284-2 від 22.11.2021 (Проект Закону про судово-експертну діяльність та самоврядування судових експертів),

- № 6284-3 від 23.11.2021 (Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про судову експертизу").

Головним комітетом визначено - Комітет з питань правової політики Верховної Ради України.

Лист звернення народного депутата Тарасенко Тараса Петровича (партія "Слуга народу") від 26.09.2023 року № 120д9/5-2023/210261

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: tarasenko@rada.gov.ua

Голові Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики
Денису МАСЛОВУ

Щодо створення робочої групи

Шановний пане Денисе!

Висловлюю Вам свою повагу та звертаюся з таким питанням.

Протягом останніх чотирьох років в Україні триває судово-експертна реформа, яка була ініційована 8 листопада 2019 року Президентом України Володимиром Зеленським одночасно з підписанням Указу Президента України №837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави».

Згідно з цим Указом, Кабінет Міністрів України до 31 грудня 2020 року мав розробити законопроєкти про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення системи самоврядування судових експертів, запровадження рецензування висновку судового експерта й визначення граничних строків проведення судових експертиз, а також внести їх на розгляд Верховної Ради України.

Наразі у Верховній Раді України зареєстровано 4 законопроєкти № 6284 від 05.11.2021 (Проект Закону про судово-експертну діяльність), № 6284-1 від 19.11.2021 (Проект Закону про судово-експертну діяльність), № 6284-2 від 22.11.2021 (Проект Закону про судово-експертну діяльність та самоврядування судових експертів), № 6284-3 від 23.11.2021 (Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про судову експертизу").

Головним комітетом визначено Комітет з питань правової політики.

Одними з авторів законопроекту виступають члени громадської організації судових експертів «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» (проект Закону № 6284-3, помічника народного депутата, к.е.н. Іванкова В.М. , к.ю.н., доц. Ярослав Ю., к.психол.н., доц. Назаров О., к.ю.н., ст. дослід. Авдєєва Г., Ісакович Б.).

З урахуванням того, що на теперішній час немає єдиного закопроєкту, який би пропонувалося прийняти на сесії Верховної Ради України, пропоную:

- створити робочу групу із представників зацікавлених центральних органів виконавчої влади, громадських організацій судових експертів, науковців, народних депутатів України щодо напрацювання єдиного консолідованого законопроєкту на базі Комітету з питань правової політики для подальшого розгляду його на засіданні вказаного Комітету і подання на розгляд сесії Верховної Ради України восени 2023 року;
- включити до складу робочої групи авторів законопроекту № 6284-3 – помічника народного депутата, к.е.н. Іванкова В.М. (контактний телефон: +380672385302), к.ю.н., доц. Ярослав Ю., к.психол.н., доц. Назаров О., к.ю.н., ст. дослід. Авдєєва Г., Ісакович Б. (контактний телефон: +380679599996).

З повагою

Народний депутат України **Тарас ТАРАСЕНКО**

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Тарасенко Тарас Петрович
Сертифікат: 26B2648ADD3032E104000000BEFC2E80A2C8AD00
Дійсний до: 13.12.2024 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
120д9/5-2023/210261 від 26.09.2023
1332625

References

1. V Verkhovnii Radi Ukrainy rozpochati zakhody zi stvorennia robochoi hrupy iz predstavnykiv zatsikavlenykh orhanizatsii, sudovykh ekspertiv, naukovtsiv, narodnykh deputativ Ukrainy shchodo napratsiuvannia yedynoho konsolidovanoho zakonoproiektu z reformy v sudovii ekspertyzi [The Verkhovna Rada of Ukraine Has Begun Setting up a Working Group of Stakeholder Organisations, Forensic Experts, Scholars and MPs to Draft a Single Consolidated Bill on Forensic Expertise Reform]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/10177-v-verkhovnij-radi-ukrajini-rozpochati-zakhodi-zi-stvorennya-robochoji-grupi-iz-predstavnikiv-zatsikavlenikh-organizatsij-sudovikh-ekspertiv-naukovtsiv-narodnikh-deputativ-ukrajini-shchodo-napratsyuvannya-edinogo-konsolidovanogo-zakonoproektu-z-reformi-sudovo-ekspertnoji-galuzi (onovlena versiia vid 28.09.2023). [in Ukrainian].

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЯКИЙ ЗАУВАЖИВ, ЩО ОЦІНКА МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ЗА СВОЇМ ХАРАКТЕРОМ Є СКЛАДНИМ ПРОЦЕСОМ, ЗА ВИНЯТКОМ ВИПАДКІВ, КОЛИ СУМА КОМПЕНСАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНА ЗАКОНОМ (STANKOV V. BULGARIA, 12.07.2007, ЄСПЛ)[1]

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)

Реферат. Добірка правових позицій Касаційного цивільного суду та Великої Палати Верховного Суду стосується відшкодування моральної шкоди, завданої фізичній особі незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури і суду. Центральним є висновок КЦС ВС у постанові від 4 жовтня 2023 року у справі № 757/5351/21-ц: за ч. 2, 3 ст. 13 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів...» компенсація моральної шкоди за час перебування під слідством чи судом не може бути меншою за один мінімальний розмір заробітної плати за кожен місяць, причому застосовується розмір, чинний на час розгляду справи. Цей розмір є гарантованим державою мінімумом, а не верхньою межею, тож суд з огляду на обставини справи може присудити більшу суму. Нормативну основу становлять ст. 56 Конституції України, ст. 23 і 1176 ЦК України, ст. 2–4 і 13 названого Закону. За узагальненою практикою ВС розмір компенсації залежить від характеру правопорушення, глибини фізичних і душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого, тривалості й тяжкості вимушених змін у житті, можливості відновити попередній стан (постанови ВП ВС у справах № 686/23731/15-ц і № 477/874/19); перелік «інших обставин, які мають істотне значення», відкритий, а присуджена сума має відповідати засадам розумності, справедливості й співмірності і не вести до безпідставного збагачення (справа № 752/17832/14-ц). Відповідачем у таких справах є держава, кошти стягуються з Державного бюджету України, і резолютивна частина рішення не повинна визначати орган казначейства чи рахунки для списання (справи № 346/5428/17, № 202/1722/19-ц). Наведено позицію ЄСПЛ у справі «Станков проти Болгарії» (№ 68490/01, 12.07.2007, § 62) про складність оцінки моральної шкоди. Укладачі наголошують на зростанні ролі судово-психологічної експертизи в цій категорії справ після атестації Мін'юстом 18 січня 2019 року «Методики психологічного дослідження у справах щодо заподіяння моральних страждань особі та відшкодування моральної шкоди» (реєстраційний код 14.01.75) і згадують спільні освітні заходи суддів ВС і судових експертів-психологів з 2021 року. Матеріал корисний адвокатам, суддям і експертам, які обґрунтовують розмір компенсації.

Ключові слова: моральна шкода, відшкодування моральної шкоди, незаконні дії органів досудового розслідування, мінімальна заробітна плата, відповідальність держави, Державний бюджет України, розумність і справедливість, правові позиції Верховного Суду, практика ЄСПЛ, Stankov v. Bulgaria, судово-психологічна експертиза.

Legal Positions of the Supreme Court and of the European Court of Human Rights, Which Observed That the Assessment of Non-Pecuniary Damage Is Inherently Complex Unless the Amount of Compensation Is Fixed by Law (Stankov V. Bulgaria, 12 July 2007)

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud).

Abstract. This digest presents legal positions of the Civil Cassation Court and the Grand Chamber of the Supreme Court of Ukraine on compensation for non-pecuniary damage caused to individuals by unlawful acts of operational and investigative bodies, pre-trial investigation authorities, the prosecution service and courts. The key ruling is the Civil Cassation Court decision of 4 October 2023 in case No. 757/5351/21-ц interpreting Article 13 of the special compensation law: compensation for time spent under investigation or trial may not be less than one minimum monthly wage for each month, calculated at the rate in force when the case is heard. This amount is a state-guaranteed minimum rather than a ceiling, so courts may award more. The digest relies on Article 56 of the Constitution, Articles 23 and 1176 of the Civil Code and Grand Chamber rulings in cases No. 686/23731/15-ц, 477/874/19 and 752/17832/14-ц. Courts must weigh the nature of the violation, the depth of physical and mental suffering, the duration and severity of forced changes in life and the possibility of restoring the previous state, applying reasonableness, fairness and proportionality while avoiding unjust enrichment. The respondent is the State, payment comes from the State Budget, and the operative part of a judgment should not name treasury bodies or accounts. The European Court of Human Rights' remark in Stankov v. Bulgaria (No. 68490/01, § 62) on the complexity of assessing such damage is cited. The compilers stress the growing role of forensic psychological examination, referring to the methodology for psychological examination in cases of moral suffering certified by the Ministry of Justice of Ukraine in 2019 (code 14.01.75).

Keywords: non-pecuniary damage, moral damage compensation, unlawful acts of investigative authorities, minimum wage, state liability, State Budget of Ukraine, reasonableness and fairness, Supreme Court case law, European Court of Human Rights, Stankov v. Bulgaria, forensic psychological examination.

Першоджерело: *Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 04.10.2023 у справі № 757/5351/21-ц. Реферат оприлюднено в журналі 21.10.2023.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud). Pravovi pozytsii Verkhovnoho Sudu ta Yevropeiskyi sud z prav liudyny, yakyi zauvazhyv, shcho otsinka moralnoi shkody za svoim kharakterom ye skladnym protsesom, za vyniatkom vypadkiv, koly suma kompensatsii vstanovlena zakonom (STANKOV v. BULGARIA, 12.07.2007, YESPL) [Legal Positions of the Supreme Court and of the European Court of Human Rights, Which Observed That the Assessment of Non-Pecuniary Damage Is Inherently Complex Unless the Amount of Compensation Is Fixed by Law (Stankov V. Bulgaria, 12 July 2007)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/10381-evropejskij-sud-z-prav-lyudini-zauvazhiv-shcho-otsinka-moralnoji-shkodi-za-svojim-kharakterom-e-skladnim-protsesom-za-vinyatkom-vipadkiv-koli-suma-kompensatsiji-vstanovlena-zakonom-stankov-v-bulgaria-62-espl-vid-12-lipnya-2007-roku-v (onovlena versiia vid 21.10.2023). [in Ukrainian].

1.6. РЕЦЕНЗІЇ ТА НОВІ ВИДАННЯ

МЕТА-АНАЛІЗ[1]

Гордон Н., Гуглер М., Нельсон Р., Хендлер М., Крепол Д., Шоу П., Бірман Л.

Реферат. Реферат представляє український переклад «Мета-аналітичного дослідження критеріальної точності валідних поліграфологічних методик» Американської асоціації поліграфологів (APA). Оригінал підготував спеціальний комітет APA з валідних методик (М. Гуглер, Р. Нельсон, М. Хендлер, Д. Крепол, П. Шоу, Л. Бірман), створений за президентства Н. Гордона, і опублікував у журналі Polygraph (2011, т. 40, № 4). Переклад Д. Алєксєєвої-Процюк, Д. Кушніра, М. Рудницького та О. Котловського вперше вийшов у журналі Колегії поліграфологів України «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика» (2022, вип. 5, с. 62–202), а 15 квітня 2023 року APA розмістила його на своєму офіційному сайті. Поштовхом до дослідження став Стандарт практики APA, ухвалений 2007 року й чинний з 1 січня 2012 року: для доказових досліджень щодо конкретної події методика має давати середню критеріальну точність не нижче 0,90 при частці невизначених результатів не більше 0,20, для парного тестування – 0,86, для дослідницьких цілей – 0,80. Автори мета-аналізу прагнули припинити використання нестандартизованих, невалідних чи експериментальних методик у польових умовах, де рішення впливають на долі людей і безпеку. До аналізу залучено 38 досліджень, у яких 295 оцінювачів дали 11 737 оцінок щодо 3 723 обстежень; чотирнадцять методик підтверджено щонайменше двома опублікованими дослідженнями. Загальна точність рішень валідних методик становила 0,869 при 0,128 невизначених результатів, для однотемних тестів щодо конкретної події – 0,890, для багатотемних – 0,850. Статистично значущих відмінностей точності між методиками, що відповідають стандартам, автори не знайшли. Висновок про високу, але не ідеальну точність поліграфа вони супроводжують застереженнями щодо залежності від зізнань як критерію істини, можливої публікаційної упередженості та обмеженої екологічної валідності лабораторних досліджень. За даними реферату, станом на 2023 рік виокремлюють 16 валідних форматів тестів у трьох групах: доказові, для парного тестування та дослідницькі. Реферат також нагадує про запровадження професії «Поліграфолог» в Україні 25 жовтня 2021 року, про український переклад Термінологічного довідника PDD (2017) і називає праці, що чекають на переклад: вступ до стандарту NCCA ASCII та «Наукові основи перевірки на поліграфі».

Ключові слова: мета-аналіз, критеріальна точність, валідні поліграфологічні методики, Американська асоціація поліграфологів, стандарти практики APA, невизначені результати, доказові методики, парне тестування, психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа, переклад наукової літератури.

Meta-Analysis: The Ukrainian Translation of the Meta-Analytic Survey of Criterion Accuracy of Validated Polygraph Techniques

Hordon N., Huhler M., Nelson R., Khendler M., Krepol D., Shou P., Birman L.

Abstract. This review introduces the Ukrainian translation of the Meta-Analytic Survey of Criterion Accuracy of Validated Polygraph Techniques prepared by the American Polygraph Association (APA). The report was written by the APA Ad Hoc Committee on Validated Techniques (Gougler M., Nelson R., Handler M., Krapohl D., Shaw P., Bierman L.), formed under President Gordon N., and pub-

lished in Polygraph in 2011 (vol. 40, no. 4). The translation by Alieksieieva-Protsiuk D., Kushnir D., Rudnytskyi M. and Kotlovskyi O. first appeared in the Ukrainian journal Otsinka dostovirnosti in 2022 and was posted on the APA website on 15 April 2023. The study responded to the APA Standard of Practice adopted in 2007 and effective from 1 January 2012, which requires techniques used for evidentiary event-specific testing to reach mean criterion accuracy of at least 0.90 with no more than 0.20 inconclusive results, 0.86 for paired testing and 0.80 for investigative purposes. The authors sought to end the field use of unstandardised, unvalidated or experimental techniques. The meta-analysis covered 38 studies in which 295 scorers provided 11,737 scored results for 3,723 examinations; fourteen techniques were supported by at least two published studies. Overall decision accuracy of validated techniques was 0.869 with 0.128 inconclusives, 0.890 for event-specific and 0.850 for multiple-issue formats, with no significant differences among techniques meeting the standards. The authors conclude that the evidence supports high but not perfect accuracy and acknowledge reliance on confessions, possible publication bias and limited ecological validity of laboratory studies. The review notes that by 2023 sixteen validated test formats were recognised and lists works awaiting translation.

Keywords: meta-analysis, criterion accuracy, validated polygraph techniques, American Polygraph Association, APA Standards of Practice, inconclusive results, evidentiary techniques, paired testing, polygraph examination, translation of scientific literature.

Першоджерело: *Гордон Н., Гуглер М., Нельсон Р., Хендлер М., Крепол Д., Шоу П., Бірман Л. Мета-аналітичне дослідження критеріальної точності валідних поліграфологічних методик / пер.: Д. Алєксєєва-Процюк, Д. Кушнір, М. Рудницький, О. Котловський. Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика. Київ, 2022. Вип. 5. С. 62–202.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 30.10.2023.*

References

1. Meta-analiz [Meta-Analysis: The Ukrainian Translation of the Meta-Analytic Survey of Criterion Accuracy of Validated Polygraph Techniques] : referat / Hordon N. ta in. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). URL: https://expertize-journal.org.ua/books/10446-meta-analiz (onovlena versiia vid 30.10.2023). [in Ukrainian].

2. Hordon N., Huhler M., Nelson R., Khendler M., Krepol D., Shou P., Birman L. Meta-analitychne doslidzhennia kryterialnoi tochnosti validnykh polihrafolohichnykh metodyk [A Meta-Analytic Study of the Criterion Accuracy of Validated Polygraph Techniques] / per.: D. Alieksieieva-Protsiuk, D. Kushnir, M. Rudnytskyi, O. Kotlovskyi. Otsinka dostovirnosti: naukovi doslidzhennia ta praktyka. Kyiv, 2022. Vyp. 5. S. 62–202. URL: https://www.polygraph.org/selected_publications.php (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

ОГЛЯД ЗМІ: Медіація в Україні: на порозі нового етапу розвитку[1]

05.09.2023

Короткий зміст. Журнал передруковує з блогу Проєкту ЄС «Право-Justice» на LB.ua огляд «Медіація в Україні: на порозі нового етапу розвитку». Станом на травень 2023 року правосуддя здійснювали 587 судів, 87 не працювали через бойові дії чи окупацію, понад дві тисячі посад суддів були вакантні. Автори огляду бачать у медіації спосіб розвантажити суди, описують засади Закону України «Про медіацію» (2021), норми ЦПК про зупинення провадження та повернення 60 % судового збору, нові категорії спорів після вторгнення рф, зокрема транскордонні сімейні, і анонсують комунікаційну стратегію медіації.

Психографологічний аналіз підписів міністрів оборони України за часів війни з рф (Олексій Резніков і Рустем Умєров): психологічні тенденції ефективних змін в управлінні оборонною сферою держави в 2023 році[2]

09.09.2023

Короткий зміст. До Міжнародного дня грамотності (8 вересня) редакція оприлюднила психографологічний аналіз підписів міністрів оборони України О. Резнікова та Р. Умєрова, якого Верховна Рада призначила 6 вересня 2023 року. Мета публікації полягає в порівнянні індивідуально-психологічних особливостей двох очільників відомства та оцінці перспектив змін в управлінні оборонною сферою, зокрема в протидії корупції. Редакція спирається на теорію М. О. Бернштейна про рівні побудови рухів і розглядає психографологію як різновид проективної психодіагностики, описуючи її ознаки та переваги.

В Польщі 20-22 жовтня 2023 року пройде ювілейний семінар з нагоди 60-річчя застосування поліграфа та проведення поліграфологічних досліджень в польскому кримінальному суді[3]

12.09.2023

Короткий зміст. 20–22 жовтня 2023 року в Помлеві (Поморське воєводство, Польща) відбудеться ювілейний семінар до 60-річчя застосування поліграфологічних досліджень у польському кримінальному суді та 10-річчя Польського співтовариства поліграфологів (PTBP), який підтримує також Університет ім. кардинала Стефана Вишинського. Запрошено поліграфологів, науковців, слідчих, адвокатів, суддів і прокурорів. У програмі: поліграф у підготовчому та податковому провадженні, стандарти справедливого суду, тестування осіб із сексуальними розладами. Від України виступлять О. А. Назаров і Т. Р. Морозова.

Характерництво (химородництво, галдовництво, заморочництво) - український прикладний психофізіологічний метод впливу на ворога, який офіційно існує в Україні з

часів Запорозької Січі[4]

02.10.2023

Короткий зміст. Матеріал переказує статтю «Характерники – одвічні хранителі козацького роду», опубліковану 9 березня 2021 року в онлайн-газеті «Український дощ» (UKRRAIN). Характерництво (химородництво, галдовництво, заморочництво) подано як козацьку систему психофізичної підготовки, лікування поранених і впливу на ворога. Наведено перекази про І. Сірка, Мамая, гетьманів і кошових отаманів, свідчення Б. Папроцького, згадки про жінок-«поляниць», навчання джур, козацьку фіто- й ароматерапію. Більшість відомостей має характер легенд і народних переказів, що визнає й сам текст.

Олег Татаров один з головних лобістів Офісу Президента України у створенні перепон в проведенні судово-експертної реформи в державі попри Указ Президента України № 837/2019 від 8 листопада 2019 року – дані журналістських розслідувань[5]

04.10.2023

Короткий зміст. Журнал узагальнює дані журналістських розслідувань «Української правди», Bihus.Info, Forbes, «Цензор.НЕТ», Центру протидії корупції й Transparency International Ukraine про можливий вплив заступника керівника Офісу Президента О. Ю. Татарова на гальмування судово-експертної реформи, започаткованої Указом Президента від 08.11.2019 № 837/2019. Нагадано про чотири законопроєкти № 6284 (листопад 2021 року), досі не ухвалені, призначення колишніх керівників ДНДЕКЦ МВС до експертних установ СБУ та Мін'юсту і підозру НАБУ (2021) заступникові директора ДНДЕКЦ К. В. Дубоносу щодо завідомо неправдивого висновку експерта в справі Татарова.

Особливості залучення та роль психолога у процесуальних діях за участі дитини в межах кримінального провадження[6]

06.10.2023

Короткий зміст. 2 жовтня 2023 року стартував міжвідомчий пілотний проєкт із залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх і неповнолітніх через регіональні центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Порядок затверджено спільним наказом Мін'юсту, МВС і Офісу Генерального прокурора від 07.02.2023 № 493/5/67/32. До Реєстру включено 115 психологів, серед них О. А. Назаров, який пройшов триденний тренінг. Пілотні регіони: сім областей і Київ. Описано порядок залучення психолога слідчим, прокурором чи судом і оплату послуг за кошти міжнародної технічної допомоги.

References

1. OHLIAD ZMI: Mediatsiia v Ukraini: na porozi novoho etapu rozvytku [MEDIA REVIEW: Mediation in Ukraine: On the Threshold of a New Stage of Development]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2023. 5 veres. URL: https://expertize-journal.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=9951 (onovlena versiia vid 05.09.2023). [in Ukrainian].

2. Psykhohrafolohichnyi analiz pidpysiv ministriv oborony Ukrainy za chasiv viiny z rf (Oleksii Reznikov i Rustem Umierov): psykholohichni tendentsii efektyvnykh zmin v upravlinni oboronnoiu sferoiu derzhavy v 2023 rotsi [Psychographological Analysis of the Signatures of Ukraine's Ministers of Defence During the War with Russia (Oleksii Reznikov and Rustem Umierov): Psychological Trends of Effective Changes in the Management of the State's Defence Sector in 2023]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2023. 9 veres. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/9995-psikhografologiya-na-sluzhbi-u-suspilstva-psikhografologichnij-analiz-ministriv-oboroni-ukrajini-za-chasiv-vijni-z-rf-perspektivi-efektivnikh-zmin-v-oboronnij-sferi-v-2023-rotsi (onovlena versiia vid 11.09.2023). [in Ukrainian].

3. V Polshchi 20-22 zhovtnia 2023 roku proide yuvileinyi seminar z nahody 60-richchia zastosuvannia polihrafa ta provedennia polihrafolohichnykh doslidzhen v polskomu kryminalnomu sudi [On 20–22 October 2023, Poland Will Host an Anniversary Seminar Marking 60 Years of Using the Polygraph and Conducting Polygraph Examinations in the Polish Criminal Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2023. 12 veres. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/10007-v-polshchi-20-22-zhovtnya-2023-roku-projde-yuvilejnij-seminar-z-nagodi-60-richchya-zastosuvannya-poligrafa-ta-provedennya-poligrafologichnikh-doslidzhen-v-polskomu-kriminalnomu-sudi (onovlena versiia vid 16.09.2023). [in Ukrainian].

4. Kharakternytstvo (khymorodnytstvo, haldovnytstvo, zamorochnytstvo) - ukrainskyi prykladnyi psykhofiziolohichnyi metod vplyvu na voroha, yakyi ofitsiino isnuie v Ukraini z chasiv Zaporozkoi Sichi [Kharakternytstvo (Khymorodnytstvo, Haldovnytstvo, Zamorochnytstvo) – A Ukrainian Applied Psychophysiological Method of Influencing the Enemy That Has Officially Existed in Ukraine Since the Times of the Zaporozhian Sich]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2023. 2 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=10192 (onovlena versiia vid 02.10.2023). [in Ukrainian].

5. Oleh Tatarov odyn z holovnykh lobistiv Ofisu Prezydenta Ukrainy u stvorenni perepon v provedenni sudovo-ekspertnoi reformy v derzhavi popry Ukaz Prezydenta Ukrainy № 837/2019 vid 8 lystopada 2019 roku – dani zhurnalistskykh rozsliduvan [Oleh Tatarov – One of the Main Lobbyists of the Office of the President of Ukraine in Creating Obstacles to Forensic Expert Reform Despite Presidential Decree No. 837/2019 of 8 November 2019 – Data from Journalistic Investigations]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2023. 4 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/10224-oleg-tatarov-odin-z-golovnikh-lobistiv-ofisu-prezidenta-ukrajini-u-stvorenni-perepon-v-provedenni-sudovo-ekspertnoji-reformi-v-derzhavi-popri-ukaz-prezidenta-ukrajini-ta-vidsutnosti-yakosti-v-reformakh-pravookhoronnikh-organiv-v-ukrajini-dani-zhurnalistskikh-rozsliduvan (onovlena versiia vid 05.10.2023). [in Ukrainian].

6. Osoblyvosti zaluchennia ta rol psykholoha u protsesualnykh diiakh za uchasti dytyny v mezhakh kryminalnoho provadzhennia [Features of the Involvement and Role of a Psychologist in Procedural Actions Involving a Child in Criminal Proceedings]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2023. 6 zhovt. URL: https://expertize-journal.org.ua/vsi-ogoloshennya/10241-osoblivosti-zaluchennya-ta-rol-psikhologa-u-protsesualnikh-diyakh-za-uchasti-ditini-v-mezhakh-kriminalnogo-provadzhennya (onovlena versiia vid 29.05.2024). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Physio Tracker v2 для EyeDetect+ 2.0

EyeDetect+ 2.0 — автоматизований поліграф, що поєднує станцію відстеження очей EyeDetect Station з багатоканальним фізіологічним монітором Physio Tracker v2.

Physio Tracker v2 підключають до станції EyeDetect Station (v3 або v4); його можна використовувати з будь-якою тестовою ліцензією EyeDetect. Підключений монітор забезпечує розширене оцінювання тесту, а дані він збирає подібно до класичного поліграфа, тож EyeDetect+ відповідає визначенню поліграфа Міністерства праці США [1].

Комплект Physio Tracker v2 для EyeDetect+ [1]

Монітор реєструє електродермальну активність (електроди на двох пальцях), дихання (тензодатчики на грудях або животі), електрокардіограму (електроди на зап'ястях), периферичну вазомоторну активність (фотоплетизмограф на пальці), час проходження пульсу як непрямий показник артеріального тиску, а також рухи тіла [1].

References

1. Physio Tracker v2 dlia EyeDetect+ 2.0 [Physio Tracker v2 for EyeDetect+ 2.0]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktyt-

si : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/7035-physio-tracker-v2-dlya-eyedetect-2-0 (onovlena versiia vid 27.07.2022). [in Ukrainian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у вересні–жовтні 2023 р. — у період виходу цього номера[24]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово медична експертиза	50
3	кпк	36
4	експертиза проектної документації	22
5	днк експертиза	22
6	почеркознавча експертиза	22
7	екологічна експертиза	20
8	лінгвістична експертиза	15
9	товарознавча експертиза	14
10	психофізіологічна експертиза	11

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «дактилоскопічна експертиза» (різкий сплеск), «екологічна експертиза» (+140 %), «експертиза проектної документації» (+70 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	Характерництво (химородництво, галдовництво, заморочництво) – український прикладний психофізіологічний метод впливу на ворога, який офіційно існує в Україні з часів Запорозької Січі	5 974
2	*Назаров О. А.* Правові позиції Верховного Суду щодо застосування поліграфа в кримінальному судочинстві в Україні	5 717
3	Олег Татаров один з головних лобістів Офісу Президента України у створенні перепон в проведенні судово-експертної реформи в державі попри Указ Президента України № 837/2019 від 8 листопада 2019 року – дані журналістських розслідувань	4 608
4	Психографологічний аналіз підписів міністрів оборони України за часів війни з рф (Олексій Резніков і Рустем Умєров): психологічні тенде-	3 885

	нції ефективних змін в управлінні оборонною сферою держави в 2023 році	
5	Проект «ПРОРОК/СНД»: поліграфолог друг чи ворог? Облік та маніпулювання поліграфологами спецслужбами різних країн – бойова фантастика в реальних умовах України	2 478

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[25].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[26] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

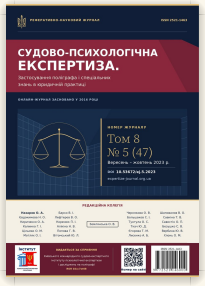

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2023. Т. 8, № 5 (47). 71 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2023. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19819-2023-5-52.

Номер оновлено 06.11.2026: замінено матеріал розділу 3.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh

Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2023. Vol. 8, No. 5 (47). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2023. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. The Polygraph and Lie Detection (2003), Chapter 8: Conclusions and Recommendations. National Academies Press. URL: https://www.nationalacademies.org/read/10420/chapter/10 (data zvernennia: 04.11.2026).

8. HRMMU/OHCHR, "Ukraine: Protection of civilians in armed conflict — October 2023 update" (opubl. 14.11.2023). URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-11/Ukraine%20-%20protection%20of%20civilians%20in%20armed%20conflict%20%28October%202023%29.pdf (data zvernennia: 04.11.2026).

9. V Ofisi Henprokurora pidrakhuvaly kilkist vidomykh na sohodni voiennykh zlochyniv rf [The Office of the Prosecutor General Has Counted the Russian War Crimes Known to Date]. ArmiiaInform. 2023. 23 zhovt. URL: https://armyinform.com.ua/2023/10/23/v-ofisi-genprokurora-pidrahuvaly-kilkist-vidomyh-na-sogodni-voyennyh-zlochyniv-rf-3/ (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment. World Bank : press release. 2023. 23 Mar. URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment (data zvernennia: 08.11.2026).

11. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 13.09.2023 u spravi № 757/64569/16-ts [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court of 13 September 2023 in Case No. 757/64569/16-ts]. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114203267 (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

12. Pro kompensatsiiu za poshkodzhennia ta znyshchennia okremykh katehorii obiektiv nerukhomoho maina ... : Zakon Ukrainy vid 23.02.2023 № 2923-IX (iz zminamy) [On Compensation for Damage and Destruction of Certain Categories of Immovable Property ... : Law of Ukraine of 23 February 2023 No. 2923-IX (as amended)]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20 (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

13. Natsionalna politsiia Ukrainy. Vybukhotekhnik Natsionalnoi politsii pid chas rozminuvannia na Kharkivshchyni, 26 zhovtnia 2023 r [A Bomb Disposal Technician of the National Police During Demining in Kharkiv Region, 26 October 2023] : fotohrafiia (litsenziia CC BY

4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Demining_in_Kharkiv_Oblast_(2023-10-26)_02.jpg (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

14. DSNS Ukrainy. Pozhezha na promyslovykh skladakh Lvivshchyny pislia ataky rosiiskykh droniv Shahed u nich na 19 veresnia 2023 r [Fire at Industrial Warehouses in Lviv Oblast After a Russian Shahed Drone Attack on the Night of 19 September 2023] : fotohrafiia (litsenziia CC BY 4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Destructions_in_Lviv_Oblast_after_Russian_attack,_2023-09-19_(10).webp (data zvernennia: 09.11.2026). [in Ukrainian].

15. Chotyry roky pravosuddia v umovakh viiny — chernihivska suddia Liubov Kharechko bula rozstriliana rosiiskymy viiskovymy [Four Years of Justice in Wartime: Chernihiv Judge Liubov Kharechko Was Shot Dead by Russian Soldiers]. Rada suddiv Ukrainy : ofitsiinyi vebsait. 2026. 24 liut. URL: https://rsu.gov.ua/ua/news/cotiri-roki-pravosudda-v-umovah-vijni-cernigivska-sudda-lubov-harecko-bula-rozstrilana-rosijskimi-vijskovimi (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

16. Vytiah z protokolu zahalnykh zboriv suddiv Chernihivskoho apeliatsiinoho sudu vid 08 zhovtnia 2018 roku [Extract from the Minutes of the General Meeting of Judges of the Chernihiv Court of Appeal of 8 October 2018]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/inshe/1/protokol08 (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

17. Obrano zastupnyka holovy sudu ta sekretariv sudovykh palat [Deputy Chief Judge and Secretaries of the Judicial Chambers Elected]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. 2021. 7 zhovt. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/pres-centr/general/1191100/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

18. U Chernihivskomu AS zminyvsia holova [The Chief Judge of the Chernihiv Court of Appeal Has Changed]. Zakon i Biznes. 2024. 25 zhovt. URL: https://zib.com.ua/ua/163820.html (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

19. Uzahalnennia sudovoi praktyky [Generalisation of Case Law] / sekretar sudovoi palaty u tsyvilnykh spravakh L. K. Kharechko. Apeliatsiinyi sud Chernihivskoi oblasti : ofitsiinyi vebsait. 2018. 3 trav. URL: https://cna.court.gov.ua/sud2590/5864/477027/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

20. Suddiu z Chernihova vbyly pry sprobi evakuatsii [Judge from Chernihiv Killed While Trying to Evacuate]. Sudovyi reporter : vebsait. 2022. 4 berez. URL: https://sudreporter.org/suddyu-z-chernigova-vbyly-pry-sprobi-evakuacziyi/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

21. Kharechko L. K. Moi virshi — tse kryk dushi [My Poems Are the Cry of the Soul] : zbirnyk poezii / Liubov Kharechko. Chernihiv : [s. n.], 2026. 56 s. : il., fot. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2026.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/books/19828-kharechko-moi-virshi-tse-kryk-dushi (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

22. Spivchuttia [Condolences] : [u zviazku iz zahybelliu suddi Krasnohradskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti D. S. Konstantynova]. Sudova vlada Ukrainy : ofitsiinyi vebportal. 2022. 30 zhovt. URL: https://court.gov.ua/archive/1339620/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

23. Holova RSU — pro robotu sudiv pid chas viiny, konkurs do VKKS, spravy shchodo voiennykh zlochyniv ta suddiv na fronti [Head of the Council of Judges of Ukraine on the Work of Courts in Wartime, the Competition to the HQCJ, War Crimes Cases and Judges at the Front]. Sudova vlada Ukrainy : ofitsiinyi vebportal. 2023. 8 trav. URL: https://court.gov.ua/press/news/1419134 (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

24. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.09.2023–31.10.2023 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.09.2023–31.10.2023]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2023-09-01%202023-10-31&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

25. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

26. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2023. Том 8, № 5 (47)
вересень–жовтень 2023 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 71 с.

DOI 10.53672/ej.5.2023. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua